

รายงานผลการศึกษาวิจัยและพัฒนาเกณฑ์การปรากฏตัวภาพบุหรื
ในสื่อภาพยนตร์ตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

(รหัสโครงการ 51-01-16)

โดย

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว

มหาวิทยาลัยมหิดล

ได้รับการสนับสนุนจาก

ศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ(ศจย.)

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	๔
บทนำ	๑๑
บทที่ ๑ สถานการณ์ของการปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ที่เข้ามาฉายในประเทศไทย และ การปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ในต่างประเทศ	๑๔
๑.๑ สถานการณ์ของการปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ในต่างประเทศ	๑๔
๑.๒ สถานการณ์ของการปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ในประเทศไทย	๑๕
๑.๓ สรุปสถานการณ์ด้านการปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ในสังคมไทยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๑	๑๗
บทที่ ๒ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน กับผลกระทบด้านสื่อ	๑๘
๒.๑ ทฤษฎีพื้นฐานด้านการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน จากสื่อ	๑๘
๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ และ เรียนรู้ของเด็กจากการบริโภคสื่อ	๒๒
บทที่ ๓ หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับการปรากฏ ตัวของบุหรี	๒๕
๓.๑ การจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับการปรากฏตัวของสารเสพติดใน ต่างประเทศ	๒๕
๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอบุหรีในสื่อต่างๆ ผ่านกฎหมายที่มีอยู่	๒๗
๓.๓ การจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์กับประเด็นด้านสารเสพติด	๓๐
บทที่ ๔ ข้อเสนอในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ต่อการปรากฏตัวของบุหรี	
๔.๑ ผลการจัดทำเวทีวิชาการกลุ่มย่อยเพื่อแสวงหาระดับความเหมาะสมของการ ปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ (Focus Group) และ เวทีวิชาการ	๓๔

๔.๒ แนวคิดพื้นฐานและการจัดการในต่างประเทศในประเด็นด้านการปรากฏตัวของบุหรี่ปั๊นภพยนตรั้ตามระดับความเหมาะสมที่ปรากฏอยู่	๓๖
๔.๓ ข้อเสนอเรื่องการจัดระดับความเหมาะสมของภพยนตรั้กับการปรากฏตัวของบุหรี่ปั๊นภพยนตรั้ในสังคคคไทย : ข้อเสนอต่อสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติในการจัดทำกฎกระทรวงและคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภพยนตรั้	๓๗
๔.๔ ข้อเสนอเชิง “กลไก” ในการจัดระดับความเหมาะสมของภพยนตรั้กับการปรากฏตัวของบุหรี่ปั๊นภพยนตรั้ในสังคคคไทย : ข้อเสนอต่อสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติในการจัดทำกฎกระทรวงและคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภพยนตรั้	๓๕
บทที่ ๕ การขับเคลื่อนงานวิชาการสู่การปฏิบัติการจัดระดับความเหมาะสมของภพยนตรั้ในประเด็นเรื่องการปรากฏตัวของบุหรี่ปั๊นภพยนตรั้	
๕.๑ การพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบของการจัดทำคู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมของภพยนตรั้ในประเด็นเรื่องการปรากฏตัวของบุหรี่ปั๊นภพยนตรั้	๔๐
๕.๒ การพัฒนาเครือข่ายภาคประชาสังคคค และ ภาคประชาชนในการติดตามการจัดระดับความเหมาะสมของภพยนตรั้ในประเด็นเรื่องบุหรี่ปั๊นภพยนตรั้	๔๒
บรรณานุกรคค	๔๖

บทสรุปผู้บริหาร

(๑) ทำไมต้องบุหรี่ในหนัง ข้อยืนยันการปรากฏตัวของบุหรี่ในหนัง

เป็นความจริงที่ว่า ภาพยนตร์ เป็นสื่อสะท้อนวัฒนธรรมของสังคม ยกตัวอย่างเช่น นโยบายระดับมหภาคของประเทศเกาหลี ก็คือ การส่งออกสินค้าเชิงวัฒนธรรม โดยสินค้าประเภทหนึ่งก็คือ สื่อบันเทิงประเภท

ในขณะที่ดูกันอุตสาหกรรมบุหรี่ รู้ว่า ภาพยนตร์เป็นสื่อบันเทิงชนิดหนึ่งที่คนในสังคมนิยมไปบริโภค โดยในปี ๒๐๐๖ สหประชาชาติ พบว่า ในสังคมชนบทกว่า ๒ ล้านคนทั่วโลกมีการขายตัวหนังได้กว่า ๘ ล้านใบ หมายถึงว่า แต่ละคนจะเฉลี่ยดูหนังประมาณปีละ ๔ เรื่อง

ประกอบกับผลการศึกษาวิจัยขององค์การอนามัยโลก ในสหรัฐปี ๑๙๙๕-๒๐๐๖ (๘ ปี) พบว่า ผู้ชมวัยรุ่นอายุ ๑๒ - ๑๗ ปี มีร้อยละ ๒๐ ของ ๔๕ ล้านคน คิดเป็นจำนวน ๘.๘ ล้านคน เฉลี่ยจะมีเด็กวัยรุ่นชมภาพยนตร์ปีละ ๑.๑ ล้านคน

หากมีภาพบุหรี่ปรากรูในหนัง เท่ากับว่า จะมีวัยรุ่นในกลุ่มนี้เห็นบุหรี่ปี่ละ ๑.๑ ล้านคน

โดยในจำนวนนี้ เด็กวัยรุ่น ๑๒ - ๑๗ ปี ชมหนังเกรด G/PG ร้อยละ ๒๓.๕ เกรด R ร้อยละ ๑๒.๖ ในขณะที่เด็กอายุ ๖-๑๑ ปี ชมหนังเกรด G/PG ร้อยละ ๓๖.๕ เกรด R ร้อยละ ๑.๒

ประกอบกับผลการศึกษาเรื่อง Character Smoking in Top Box Office Movies โดย American Legacy Foundation และ Smoke-free Movies : from Evidence to Action โดย WHO พบว่า

- ในปี ๑๙๙๕ - ๒๐๐๖ มีการปรากฏตัวบุหรี่ปี่ในหนังทั้งเรตกลุ่มเยาวชน (Youth Rated) และกลุ่มผู้ใหญ่ (Adult Rated) รวมกัน ๘,๔๐๐ ครั้ง โดยจำแนกเป็นเรต G ร้อยละ ๓ เกรด PG 13 ร้อยละ ๒๕ และเรต R ร้อยละ ๖๘

- ในขณะที่มีตัวเลขของการศึกษา ในระหว่างปี ๑๙๙๖ -๒๐๐๕ ถึงแม้ว่า ตัวเลขการปรากฏตัวของภาพบุหรี่ปี่ในหนังจะมีค่าเฉลี่ยลดลง แต่เมื่อย้อนกลับไปดูตัวเลขในกลุ่มเรตหนังสำหรับเยาวชนพบว่ามีตัวเลขสูงขึ้นถึงร้อยละ ๑๒ คือจาก ๒๓๘ เรื่องเป็น ๒๖๗ เรื่อง

- มีการศึกษาการเติบโตอุตสาหกรรมบุหรี่ปี่ในสหรัฐ ทำให้เห็นว่า รายได้กว่า ๘๕๔ ล้านเหรียญในแต่ละปีได้มาจากกำลังซื้อของผู้สูบบุหรี่ปี่หน้าใหม่ที่ได้อิทธิพลมาจากการชมภาพยนตร์

- ศูนย์กลางการควบคุมและป้องกันโรคในสหรัฐ พบว่า “ในช่วงที่มีการปรากฏภาพนุหรีในหนังสือพิมพ์หรือการเพิ่มจำนวนผู้สูบบุหรี่หน้าใหม่ ในขณะเดียวกัน เมื่อมีมาตรการเข้มงวดเกี่ยวกับการห้ามสูบบุหรี่ หรือ การใช้มาตรการทางภาษี ก็จะพบว่า ตัวเลขของเด็กที่สูบบุหรี่ก็จะมีจำนวนลดลง”

ทั้งหมดเป็นเรื่องพิสูจน์และยืนยันว่า การปรากฏตัวของนุหรีในหนังสือพิมพ์จะเป็นช่องทางของการโฆษณาประชาสัมพันธ์นุหรีต่อผู้ชมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชน

ปัญหาสำคัญต่อมาก็คือ การปรากฏตัวของนุหรีในภาพยนตร์นั้น ส่งผลต่อเรื่องใดต่อผู้ชมบ้าง ???

(๒) นุหรีในหนังสือพิมพ์พัฒนาการเรียนรู้ การรับรู้ของเด็ก เยาวชน ผู้ชมหนังสือพิมพ์

หากย้อนกลับไปศึกษาชุดความรู้ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน ในแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะช่วงวัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการนำเสนอภาพนุหรีในหนังสือ กล่าวคือ ช่วงวัยเด็ก ๖-๑๒ และวัยรุ่น ๑๓-๑๘ ปี

ในวัยเด็ก อายุ ๖ – ๑๒ ปี เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น ยังมีลักษณะการเลียนแบบสูง เนื่องจากระบบคิดยังอยู่ในช่วงการพัฒนาความเป็นเหตุเป็นผล การแยกแยะข้อมูลที่ได้รับว่ามีความหมายเช่นไร มีแนวโน้มสูงที่จะทดลองด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมโดยไม่เข้าใจความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ และยังสร้างค่านิยมต่อพฤติกรรมที่รับรู้ผ่านสื่อว่าเป็นค่านิยมที่ยอมรับทางสังคม

ในขณะที่ วัยรุ่น ๑๓ – ๑๘ ปี เป็นวัยที่มีการพัฒนาระบบคิดมากขึ้น ต้องการการยอมรับและเลือกรับสิ่งที่เป็นตามกระแสหลักได้ง่าย เป็นวัยที่มีการแสวงหาต้นแบบในอุดมคติ นักร้อง นักดนตรี ดารา เป็น Idol ของเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะการนำเสนอที่สร้างภาพลักษณ์ สร้างความรู้สึกร่วม จะมีอิทธิพลมากต่อความคิดและพฤติกรรมของวัยรุ่น นอกจากนี้เด็กจะมีความต้องการเป็นแบบผู้ใหญ่ อยากรู้อยากเห็นพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่เพื่อแสดงว่าตนเองโตแล้ว

นอกจากนั้น ยังมีข้อยืนยันจากผลการศึกษาที่ดีพิมพ์ในวารสารทางการแพทย์ของอังกฤษ ได้ยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นกับจากสูบบุหรี่ในภาพยนตร์ โดยได้ทำการสำรวจเด็กอเมริกันจำนวน ๕,๐๐๐ คน ที่มีอายุระหว่าง ๘-๑๕ ปี ได้ผลการศึกษาที่สำคัญ ๒ ประการ

ประการที่ ๑ เด็กวัยรุ่นที่ชื่นชอบดาราที่สูบบุหรี่ในการแสดงภาพยนตร์มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่สูงกว่าเด็กทั่วไปถึง ๑๖ เท่า

ประการที่ ๒ หลังจากจัดให้มีการควบคุมปัจจัยอื่นๆ เช่น การที่มีพ่อแม่ สูบบุหรี่แล้ว ผลการวิจัยยังชี้ชัดว่าเด็กวัยรุ่นที่เคยดูภาพยนตร์ที่มีฉากสูบบุหรี่ให้เห็นบ่อยครั้งมีแนวโน้มที่จะลองสูบบุหรี่สูงกว่าเด็กทั่วไปถึง ๓ เท่า

ในขณะที่เดียวกัน ข้อเสนอทางวิชาการทั้งจากประเทศ สหรัฐ อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย ฮังการี เยอรมัน ที่ได้ศึกษาในเชิงพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ชมกับความสัมพันธ์ด้านบุหรีในภาพยนตร์ พบว่า **“บุหรีในภาพยนตร์มีผลโดยตรงต่อการเริ่มต้นสูบบุหรีในกลุ่มเด็ก เยาวชน** ทักษะที่ดีต่อภาพของบุหรีในฐานะของบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมการใช้ชีวิตปกติทั่วไป โดยเฉพาะผู้สูบบุหรีเป็นคารานามีผลอย่างมากทัศนคติเชิงบวกในการสูบบุหรี”

จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การปรากฏตัวของบุหรีในหนังนั้นส่งผลต่อการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมต่อเด็ก เยาวชน ทั้งกลุ่มเด็กโตที่ยังมีพัฒนาการด้านวิจารณญาณน้อยกว่าผู้ใหญ่ ยังไม่สามารถแยกแยะบทบาทสมมุติในการสูบบุหรีของตัวเองได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่ ในขณะเดียวกัน ในช่วงวัยรุ่น ความต้องการเลียนแบบต้นแบบเป็นประเด็นสำคัญ อีกทั้ง การต้องการแสดงตัวตนเป็นผู้ใหญ่ ทำให้การเห็นภาพบุหรีในหนังอาจส่งต่อค่านิยมต่อเรื่องบุหรีเป็นเรื่องดี และหากผู้นำเสนอภาพบุหรีเป็นตัวเอกของเรื่อง ย่อมส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่อภาพลักษณ์ของบุหรี

(๓) สถานการณ์ด้านภาพยนตร์กับบุหรีในสังคมไทย

ภายใต้การทำงานโครงการวิจัยและพัฒนา “เกณฑ์การปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์¹” โดยทำการศึกษา (๑) ตรวจสอบสถานการณ์ด้านการปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ในรอบ ๗ ปีที่ผ่านมา เพื่อทำให้เห็นภาพของการปรากฏตัวของบุหรีในหนังนั้นเป็นอย่างไร? ประกอบกับ (๒) การศึกษาเรื่องพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน (๓) เกณฑ์การจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ในประเทศต่างๆ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอในการจัดการในระบบเรตติ้ง โดยเฉพาะประเด็นเรื่องบุหรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลังจากศึกษาภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์ต่างประเทศโดยเครือข่ายไปโอสโคป ที่ได้ศึกษาภาพยนตร์ไทยจำนวน ๔๒ เรื่อง และ ภาพยนตร์ต่างประเทศ จำนวน ๓๕ เรื่อง ใน รอบ ๕ ปีที่ผ่านมา ปี ๒๕๔๔-๒๕๕๑ พบข้อเท็จจริงสำคัญ ๕ ประการ กล่าวคือ

ประการที่ ๑ การปรากฏตัวของบุหรีโดยจำแนกตามประเภทของหนัง

หนังไทย จำนวน ๔๒ เรื่อง > มีการปรากฏตัวภาพบุหรีในหนัง ๒๑ เรื่อง เป็น หนังตลก ๑๒ เรื่อง ชีวิต ๓ เรื่อง สยองขวัญ ๔ เรื่อง บู๊ ๒ เรื่อง

¹ โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์วิจัยการจัดการความรู้เรื่องยาสูบ หรือ สจย ซึ่งรับผิดชอบการศึกษาโดย สถาบันแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ม.มหิดล

ในขณะที่หนังต่างประเทศ จำนวน ๓๕ เรื่อง > มีการปรากฏตัวภาพบูห์รีในหนัง ๑๕ เรื่อง เป็นหนังแนว Action Sci-Fi ๑๐ เรื่อง แฟนตาซี ๔ เรื่อง แอ็คชั่น ๔ เรื่อง ตลก ๑ เรื่อง

ประการที่ ๒ การปรากฏตัวของบูห์รีโดยจำแนกตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์²

หนังไทย แยกตามระดับความเหมาะสม พบว่า หนังในกลุ่ม ๑๓+ มีจำนวน ๒ เรื่อง ในกลุ่ม ๑๕+ มี ๔ เรื่อง ในกลุ่ม ๑๘+ มี ๘ เรื่อง และ ในกลุ่ม ๒๐+ มีจำนวน ๗ เรื่อง

ในขณะที่หนังต่างประเทศ พบว่า หนังในกลุ่ม ๑๓+ มีจำนวน ๑๘ เรื่อง และหนังในกลุ่ม R หรือ ๑๗+ มีจำนวน ๑ เรื่อง

ประการที่ ๓ การปรากฏตัวของภาพบูห์รีกับตัวละครที่ทำให้ปรากฏภาพบูห์รี

หนังไทย พบว่า นักแสดงประกอบ มีมากกว่า ดารานำชาย หญิง และลำดับสุดท้ายก็คือ นักแสดงรองและ ตัวประกอบอื่นๆในหนัง

หนังต่างประเทศ พบว่า นักแสดงนำ มีมากกว่า นักแสดงรอง และลำดับสุดท้ายก็คือ ตัวประกอบ

ประการที่ ๔ รูปแบบของการปรากฏตัวของภาพบูห์รี มี ๓ ลักษณะ เรียงตามลำดับ กล่าวคือ การใช้บูห์รีในลักษณะต่างๆ การปรากฏตัวของบูห์รี ผลิตภัณฑ์ ภาพตัวแทน โดยไม่มีการสูบ และการแสดงตราสัญลักษณ์ในลักษณะต่างๆ

ประการที่ ๕ เป้าหมายของการปรากฏตัวของภาพบูห์รีในภาพยนตร์

ในหนังไทย พบว่า มี ๔ กลุ่มเรียงตามลำดับดังนี้ สะท้อนภาพจริงในสังคมและบทบาทของตัวละคร สะท้อนบุคลิกความแท้ การทำให้เห็นพิษภัยหรือโทษจากบูห์รี และ การตัดเตือนในการใช้บูห์รี

สำหรับหนังต่างประเทศ พบว่ามีเป้าหมายในการปรากฏตัวหลักๆอยู่ ๔ ข้อเช่นกัน กล่าวคือ การสะท้อนหรือการแสดงให้เห็นบทบาทในสังคม การใช้บูห์รีในการเป็นเครื่องมือในการคลายเครียด การใช้บูห์รีในการแสดงสัญลักษณ์ของการฉลองชัยชนะ และในประเด็นสุดท้าย คือ การแสดงให้เห็นผลเสียจากการสูบบูห์รี

ทั้งหมดแสดงให้เห็นนัยสำคัญประการหนึ่งว่า หากพิจารณาจากระดับความเหมาะสมจะพบว่า ภาพยนตร์ในเรตติ้งระดับสูงนั้นจะพบการปรากฏตัวของบูห์รีมากกว่าระดับที่ต่ำกว่า ในขณะที่เดียวกันหนัง

² โดยอาศัยเกณฑ์ในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์จากผลการศึกษาของโครงการวิจัยและพัฒนาการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์ ภายใต้การสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม รับผิดชอบโครงการโดยสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ม.มหิดล

ส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็นหนังแนวตลก ซึ่งในบางครั้ง ไม่จำเป็นต้องปรากฏภาพของบุหรี่ได้ เพราะไม่ได้เป็นบริบทของเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ กล่าวในอีกนัยหนึ่งก็คือ สามารถเลี่ยงภาพบุหรี่ได้นั่นเอง

(๔) ระบบการจัดเรตติ้งหนังทั่วโลกและประเทศไทยในประเด็นบุหรี่

เมื่อศึกษาถึงภาพรวมของการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ในประเทศต่างๆ ทั้งจากสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา แอฟริกา เกาหลี ญี่ปุ่น อินเดีย โดยศึกษาในส่วนของเกณฑ์เรื่องของบุหรี่ในฐานะเกณฑ์ในการพิจารณาเรื่องระดับความเหมาะสม จะพบว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว ในเกณฑ์การจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์นั้น จะใช้ประเด็นเรื่องยาเสพติด หรือ Drug ทั้งการนำเสนอวิธีการใช้ การทำให้ปรากฏ การแสดงตราสัญลักษณ์ โดยไม่ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องบุหรี่โดยเฉพาะ

ในขณะที่ข้อเสนอเรื่องการปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ขององค์การอนามัยโลก ได้นำเสนอถึงแนวคิดดังกล่าวว่า การปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์นั้นควรปรากฏในภาพยนตร์ในกลุ่มระดับความเหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ หรือ Adult Rate กล่าวคือในกลุ่มเรตติ้ง R ขึ้นไป ในขณะที่กลุ่มเด็กและเยาวชน หรือ Youth Rate กล่าวคือ ในกลุ่ม PG PG13+ นั้น ไม่ควรปรากฏภาพหรือมีการนำเสนอการใช้บุหรี่ในภาพยนตร์

สำหรับประเทศไทย หลังจากมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา โดยในมาตรา ๒๖ ได้มีการกำหนดให้มีการตรวจพิจารณาภาพยนตร์โดยให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์กำหนดด้วยว่าภาพยนตร์ดังกล่าวจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใด ๗ ประเภท ดังนี้ (๑) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู (๒) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป (๓) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป (๔) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป (๕) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป (๖) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู และ (๗) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร โดยหลักเกณฑ์ในการกำหนดว่าภาพยนตร์ลักษณะใดควรจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใดให้ขึ้นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมายความว่า ในส่วนของรายละเอียดในการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์นั้นให้จัดทำในรูปของกฎกระทรวง และในส่วนของเกณฑ์การพิจารณาในส่วนเฉพาะของบุหรินั้น ได้มีการหารือร่วมกับคณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ในการกำหนดเกณฑ์เรื่องของการปรากฏตัวของภาพบุหรี่ในภาพยนตร์โดยอาศัยผลการศึกษาวิจัยในการสนับสนุนด้านข้อมูลเชิงวิชาการในการกำหนดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

(๕) ข้อเสนอเรื่องเรตติ้งหนังสือกับการปรากฏตัวของบุหรืในสังคมไทย

เมื่อพิจารณาถึงชุดความรู้ในด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน ประกอบกับ หลักการพื้นฐานด้านการผลิตภาพยนตร์ และความจำเป็นทางสังคมในการเรียนรู้เรื่องบุหรือย่างถูกต้องเหมาะสมในกลุ่มเด็ก เยาวชน ทำให้ในการประชุมของคณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีการใช้เกณฑ์ด้านบุหรื (เป็นประเด็นย่อยในประเด็นหลักด้านสารเสพติด³) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ ดังนี้

ระดับอายุ/เกณฑ์	ความรุนแรง	เพศ	ความมั่นคง	สารเสพติด	ศาสนา	ภาษา
ทุกวัย	๑	๑	๑	๐	๑	๑
๑๓+	๑	๑	๒	๑	๒	๑
๑๕+	๒	๑	๒	๑	๒	๒
๑๘+	๓	๒	๒	๒	๒	๓
๒๐+	๓	๓	๓	๓	๓	๓

โดยในประเด็นบุหรื พิจารณาจากลักษณะของการปรากฏตัวใน ๓ ลักษณะ กล่าวคือ (๑) การใช้บุหรืหรือ สารชนิดต่างๆที่เป็นลักษณะเดียวกับบุหรื เช่น ซิการ์ ยาเส้น ไปป์ บารากู เป็นต้น (๒) การทำให้เห็นหรือ เข้าใจ หรือเป็นไปในทำนองเดียวกันกับการใช้บุหรื เช่น การถือบุหรืที่ยังไม่ได้จุด การมวนบุหรื การให้เห็นควันบุหรื เป็นต้น และ (๓) การแสดงให้เห็นสัญลักษณ์หรือภาพตัวแทนของการใช้บุหรื เช่น ตราสัญลักษณ์ที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ การแสดงให้เห็นซองบุหรื เป็นต้น

ในแง่ของระดับความรุนแรงของภาพจะมีด้วยกัน ๔ ระดับ กล่าวคือ ไม่มี (๐) ระดับน้อย (๑) ระดับกลาง (๒) และระดับมาก (๓) โดยพิจารณาจาก ๕ ประเด็นประกอบกัน กล่าวคือ (๑) บริบทของเรื่อง (๒) ความถี่ (๓) ระยะเวลา (๔) เป้าหมายของภาพบุหรื(ผลและโทษ) (๕) ตัวแสดงที่ทำให้ปรากฏ

นั่นหมายความว่า โดยรายละเอียดของการปรากฏตัวของภาพบุหรืนั้น ในกลุ่มภาพยนตร์ในระดับทุกวัย หรือ ท จะไม่สามารถปรากฏภาพของบุหรืได้เลย

ในขณะที่ในกลุ่ม ๑๓+ นั้น จะสามารถปรากฏภาพบุหรืได้ในระดับน้อย โดยจะต้องพิจารณาจากบริบทของเรื่องที่ไม่สามารถเลี่ยงได้ ปรากฏได้ในจำนวนความถี่น้อยมาก และการปรากฏนั้นต้องนำเสนอ

³ ในการพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ใช้องค์ประกอบหลัก ๖ ส่วนในการพิจารณา กล่าวคือ ความรุนแรง เพศ ภาษา สารเสพติด ความมั่นคง และ ศาสนา

ให้เห็นผลหรือโทษจากการสูบบุหรี่ที่ชัดเจน โดยต้องไม่เป็นการชี้แนะ ชักจูง หรือสร้างค่านิยม ทศนคติเชิงบวกในการใช้บุหรี่

สำหรับในกลุ่ม ๑๕+ นั้น จะสามารถปรากฏได้ในระดับปานกลาง โดยจะต้องพิจารณาจากบริบทของเรื่องที่ไม่สามารถเลี่ยงได้ และการปรากฏนั้นควรนำเสนอให้เห็นผลหรือโทษจากการสูบบุหรี่ที่ชัดเจน ไม่เป็นเนื้อหาหลักของเรื่อง ผู้ที่ทำให้ปรากฏอาจเป็นตัวเอกของเรื่อง โดยต้องไม่เป็นการชี้แนะ ชักจูง หรือสร้างค่านิยม ทศนคติเชิงบวกในการใช้บุหรี่

ในกลุ่ม ๑๘+ และ ๒๐+ นั้น สามารถปรากฏได้ในระดับมาก แต่ต้องไม่เป็นการชี้แนะ ชักจูง หรือสร้างค่านิยม ทศนคติเชิงบวกในการใช้บุหรี่

บทนำ

(๑) ความเป็นมา

เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๑ ที่ผ่านมามีการประชุมร่วมกันระหว่างมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการค้าไม่สูบบุหรี่ บริษัทไบโอสโคป จำกัด และ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ม.มหิดล เพื่อหารือเกี่ยวกับ การปรับใช้เกณฑ์ในการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์กับการปรากฏตัวของภาพบุหรี่ ทั้งนี้เพื่อเตรียมการจัดเวทีสาธารณะและการขับเคลื่อนทางสังคมที่จะนำไปสู่การกำหนดเกณฑ์สำหรับการปรากฏภาพของบุหรี่ใน ๓ ประการ กล่าวคือ (๑) การที่ไม่สามารถนำเสนอภาพของบุหรี่ได้ (๒) สามารถนำเสนอภาพของบุหรี่ได้ภายใต้เงื่อนไขบางประการ หรือ (๓) สามารถนำเสนอได้โดยไม่มีเงื่อนไข โดยอาศัยการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการพิจารณา

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ พบว่า มีงานวิจัยจากต่างประเทศที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ภาพของบุหรี่ในภาพยนตร์สามารถปรากฏได้ในภาพยนตร์บางระดับความเหมาะสม อีกทั้ง ยังมีงานวิจัยที่ชี้ไปในทำนองเดียวกันว่า ภาพของบุหรี่ในภาพยนตร์มีผลต่อพฤติกรรมการเลียนแบบในกลุ่มของเด็ก และเยาวชน

โดยพบว่า งานวิจัยที่นำมาพิจารณาประกอบเป็นงานวิจัยที่เป็นการศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งมีวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ที่แตกต่างจากสังคมไทย ที่ประชุม จึงได้แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ที่ฉายในสังคมไทย โดยยกตัวอย่างของภาพยนตร์ไทย กล่าวคือ ๒๕๕๕ อันธพาลครองเมือง STEP-MOM และ รักแห่งสยาม ประกอบกับ โดยผลของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.๒๕๕๑ ที่กำหนดให้มีการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ และเมื่อพิจารณาจากระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์⁴ พบว่า ระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดรายละเอียดของการไม่สามารถปรากฏตัว หรือ ปรากฏตัวได้ภายใต้เงื่อนไข หรือ สามารถปรากฏตัวได้อย่างไม่มีเงื่อนไข

⁴ อธิพิณ ปรีดีประสงค์, รายงานวิจัยและพัฒนาระบบการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อ : เกมคอมพิวเตอร์ ภาพยนตร์ และอินเทอร์เน็ต , กระทรวงวัฒนธรรม , กรุงเทพฯ ๒๕๕๐

ดังนั้น ที่ประชุมจึงเห็นชอบให้มีการศึกษาวิจัยเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางและเงื่อนไขในการนำเสนอภาพของบุหรืในภาพยนตร์บางประเภท โดยดำเนินการวิจัยเก็บข้อมูลในเชิงลึกในประเทศไทยเพื่อสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับเกณฑ์ในการนำเสนอ ความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสร้างประชาคมวิชาชีพ รวมถึง การสร้างกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอันเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาแนวทางในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ในเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย

โดยผลของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.๒๕๕๑ ได้มีการกำหนดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ เป็น ๗ ระดับ กล่าวคือ (๑) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู (๒) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป (๓) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป (๔) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป (๕) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป (๖) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู และ (๗) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร

ประกอบกับผลของมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.๒๕๕๑ ได้กำหนดให้มีการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ (เรตติ้ง) แทนระบบการกั้นกรงเนื้อหา (เซ็นเซอร์) และ ผลการศึกษาจากโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อ : เกมคอมพิวเตอร์ ภาพยนตร์ และอินเทอร์เน็ต ที่เสนอรายละเอียดของเกณฑ์ในการพิจารณาเป็นผลให้ภาพยนตร์ในบางประเภทไม่สามารถนำเสนอภาพของบุหรืได้ ในขณะที่ภาพยนตร์บางประเภทสามารถนำเสนอได้ภายใต้เงื่อนไข และ บางประเภทสามารถนำเสนอได้โดยไม่มีเงื่อนไข

อย่างไรก็ตาม ในรายละเอียดของเกณฑ์ในการพิจารณาเกี่ยวกับบุหรื ยังไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียด เงื่อนไข อีกทั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับอิทธิพล ผลกระทบ ดังนั้น การศึกษาในโครงการนี้เป็นการสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับการปรากฏตัว วิธีการในการนำเสนอ ตามระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์ อีกทั้ง ยังเป็นการสร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกันที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย อันนำไปสู่การจัดทำคู่มือการผลิตภาพยนตร์ที่มีการนำเสนอภาพของบุหรืที่สอดคล้องกับระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ที่เป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่ายและสามารถบังคับใช้ได้จริง ตลอดจนการสร้างกลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน แนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้ชม

(๒) โจทย์ในการทำงานวิจัยและพัฒนาภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนา

๒.๑ การปรากฏตัวของ การนำเสนอภาพบุหรืในภาพยนตร์ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นอย่างไร ?

๒.๒ การนำเสนอภาพบุหรืสำหรับภาพยนตร์ในสังคมไทยตามระดับความเหมาะสมของ ภาพยนตร์เป็นอย่างไร และมีเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร ?

(๓) กรอบของการศึกษาวิจัย

๓.๑ ภาพยนตร์ไทยที่ฉายในปี พ.ศ.๒๕๕๑

๓.๒ ภาพยนตร์ต่างประเทศที่นำเข้ามาฉายในปี พ.ศ.๒๕๕๑

(๔) เป้าหมายของการศึกษาวิจัยและพัฒนา

๔.๑ เพื่อศึกษา (Knowledge) ลักษณะและการปรากฏตัวของ การนำเสนอภาพบุหรืในสื่อ ภาพยนตร์

๔.๒ เพื่อรวบรวมและพัฒนาชุดความรู้ (Knowledge) เกี่ยวกับเกณฑ์ในการนำเสนอภาพบุหรืใน สื่อภาพยนตร์ตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

๔.๓ เพื่อสร้างความเคลื่อนไหวทางวิชาการ (Academic Movement) ให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับสื่อภาพยนตร์ทั้ง ภาคนโยบาย ภาคเอกชน ภาควิชาชีพ ภาคประชาชน และ ภาควิชาการ ในการจัดทำข้อเสนอเชิงวิชาการในรูปของเกณฑ์และคู่มือในการนำเสนอภาพบุหรืในสื่อภาพยนตร์ ตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

๔.๔ เพื่อสร้างความเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการ กำหนดแนวทางในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานในการนำเสนอภาพบุหรืสำหรับภาพยนตร์ตามระดับ ความเหมาะสมของภาพยนตร์ เพื่อนำเสนอต่อภาคนโยบายและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๔.๕ เพื่อพัฒนาเครือข่าย(Network) ที่เข้มแข็งอันจะประกอบไปด้วยภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนารายการโทรทัศน์ฯทั้งจากภาครัฐ ภาควิชาการ ภาควิชาชีพ ภาคธุรกิจอุตสาหกรรม และภาคประชาชน อันมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการพัฒนาเกณฑ์และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสื่อ ภาพยนตร์ในเชิงสร้างสรรค์

บทที่ ๑

สถานการณ์ของการปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ที่เข้ามาฉายในประเทศไทย และ การปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ในต่างประเทศ

๑.๑ สถานการณ์ของการปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ในต่างประเทศ

(๑) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

จากผลการศึกษาของกลุ่มวิจัยสาธารณสุขประโยชน์แห่งเมสซาซูเซตส์ สหรัฐอเมริกา ระบุว่า ในช่วงปี ๒๕๔๒ – ๒๕๔๓ มีภาพผลิตภัณฑ์บุหรี่ปรากฏในภาพยนตร์และวิดีโอที่ได้รับระดับความเหมาะสมในกลุ่ม แนะนำ กล่าวคือ PG 13 (ไม่เหมาะกับเด็กอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี) รวมแล้วมากกว่า ภาพยนตร์ในช่วงปี ๒๕๓๕-๒๕๔๐ ถึงร้อยละ ๕๐

โดยภาพยนตร์ทำเงินสูงสุด ๕๐ เรื่อง ที่ออกฉายตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๔๓ – มีนาคม ๒๕๔๔ พบว่ามีฉากที่เห็นผลิตภัณฑ์บุหรี่ ๒ ฉากในทุกๆ ๓ ฉาก ปรากฏในภาพยนตร์ที่เน้นกลุ่มเยาวชน (เรตติ้ง G : ประชาชนทั่วไปดูได้)

จากการศึกษาของ ศ.สแตนตัน แกลนซ์ และคณะแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ผู้ริเริ่ม โครงการ Tobacco Free Films พบว่า จากปี ๒๕๓๓ เป็นต้นมา อัตราการสูบบุหรี่ของตัวแสดงใน ภาพยนตร์สูงขึ้นมากจนแซงหน้าอัตราการสูบบุหรี่ในชีวิตจริง โดย จากการสุ่มภาพยนตร์จำนวน ๕ เรื่อง ที่อยู่ในกลุ่มหนังทำเงินสูงสุด ๒๐ อันดับแรก ระหว่างปี ๒๕๓๓ - ๒๕๓๕ พบว่า มีอัตราการสูบบุหรี่ ของตัวแสดงนำในเรื่องถึงร้อยละ ๕๗ ในขณะที่อัตราการสูบบุหรี่ในชีวิตจริงมีเพียงร้อยละ ๑๔

นอกจากนี้ความถี่ในการนำเสนอฉากสูบบุหรี่มีมากขึ้น จากเฉลี่ยทุกๆ ๑๐ – ๑๕ นาที ในช่วงระหว่างปี ๒๕๑๓ – ๒๕๒๓ แต่จากปี ๒๕๓๓ เป็นต้นมา มีฉากสูบบุหรี่ถี่ขึ้นเป็นทุกๆ ๓-๕ นาที

(๒) ในประเทศอินเดีย

สำหรับวงการภาพยนตร์บอลลีวู้ด^๕ ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองมุมไบ หรือบอมเบย์ ประเทศ อินเดีย ถือเป็นอุตสาหกรรมผลิตภาพยนตร์ขนาดใหญ่ โดยผลิตภาพยนตร์ปีละ กว่า ๘๐๐ เรื่อง และได้รับการจัดจำหน่ายไปทั่วทวีปเอเชีย เช่น ประเทศแถบตะวันออกกลาง และประเทศแถบแอฟริกา จากการสุ่ม ตัวอย่างหนังอินเดียจำนวน ๓๕๕ เรื่อง ที่สร้างระหว่างปี ๒๕๓๔-๒๕๔๕ พบว่า จำนวน ๓๐๒ เรื่อง

หรือร้อยละ ๗๖.๕ มีฉากสูบบุหรี่หรือใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่นๆ โดยร้อยละ ๗๒ ของหนังในจำนวนนี้เป็น ภาพการสูบบุหรี่

๑.๒ สถานการณ์ของการปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ในประเทศไทย

โดยปรากฏข้อเท็จจริงด้านสถานการณ์การปรากฏตัวของภาพบุหรี่ในภาพยนตร์ไทย จาก ผลการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการสูบบุหรี่ในภาพยนตร์ไทยปี ๒๕๔๕ ของ เสาวลักษณ์ อัสวทาววิช พบว่า จากภาพยนตร์ที่ทำการศึกษารายงาน ๑๕ เรื่อง มีภาพยนตร์ที่ปรากฏภาพของบุหรี่ การสูบบุหรี่ หรือยาสูบ จำนวน ๑๔ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓ โดยตัวละครที่สูบบุหรี่มากที่สุดก็คือ ตัวเอก ในขณะที่มี ภาพยนตร์เพียง ๒ เรื่องที่พูดถึง พิษภัยของการสูบบุหรี่เท่านั้น

จากการทำงานศึกษาภาพยนตร์ไทยและต่างประเทศที่เข้ามาฉายในประเทศไทย ในระหว่าง ปี พ.ศ.๒๕๔๔ - พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยนักวิจัยจาก ไบโอสโคป โดยมีโจทย์ในการสำรวจเป็น ๕ ส่วนหลัก กล่าวคือ

- (๑) การปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์นั้นปรากฏในภาพยนตร์ในระดับใด ?
- (๒) การปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ปรากฏในลักษณะไหนบ้าง ?
- (๓) ใครในภาพยนตร์ที่เป็นผู้ทำให้ปรากฏตัวของบุหรี่ ?
- (๔) สาเหตุของการปรากฏตัวของบุหรี่มีสาเหตุอะไรบ้าง ?
- (๕) ระยะเวลา หรือ ความถี่ในการปรากฏตัวของบุหรี่ในภาพยนตร์ ?

โดยจากการศึกษา พบว่า

(ก) ภาพยนตร์ไทย

ข้อมูลการสำรวจด้านปริมาณการปรากฏตัวของฉากที่มีบุหรี่ยุติเข้ามาเกี่ยวข้องใน ภาพยนตร์ไทยพบว่า จากภาพยนตร์ไทยที่ทำรายได้สูงสุด ๕ อันดับแรก ปี๒๕๔๕ – ๒๕๕๑ จำนวน ๑๕ เรื่องและเพิ่มเติมภาพยนตร์ไทยที่สร้างกระแสและก่อให้เกิดอิทธิพลในด้านต่างๆ ให้กับผู้ชม เลือกลงจากในอันดับที่ ๖-๑๐ ของภาพยนตร์ไทยที่มีรายได้สูงสุดประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔ – ๒๕๕๑ รวมศึกษาภาพยนตร์ไทยทั้งสิ้น ๔๒ เรื่องพบว่า มีภาพยนตร์ไทยที่มีบุหรี่ยุติปรากฏในฉาก จำนวน ๒๑

เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๕๐ ของภาพยนตร์ที่ใช้ในการสำรวจ ได้แก่ ภาพยนตร์ดังต่อไปนี้

- พ.ศ. ๒๕๔๕ มี ๓ เรื่อง ได้แก่ ผีหัวขาด, คนเห็นผี, ๗ประจัญบาน
- พ.ศ. ๒๕๔๖ มี ๔ เรื่อง แพนชั่น, บาก, สตรีเหล็ก๒, เฮี้ยน

- พ.ศ. ๒๕๔๗ มี ๔ เรื่อง ชัตเตอร์๑, บอร์ดี้การ์ดหน้าเหลี่ยม, โหมโรง, สายล่อฟ้า
- พ.ศ. ๒๕๔๘ มี ๒ เรื่อง หลวงพี่เท่ง, บุปผาราตรี เฟส ๒
- พ.ศ. ๒๕๔๙ มี ๑ เรื่อง โหน่ง- เท่ง นักเลงภูเขาทอง
- พ.ศ. ๒๕๕๐ มี ๒ เรื่อง บอร์ดี้การ์ดหน้าเหลี่ยม๒ , เมล์นรกหมวยยกล้อ
- พ.ศ. ๒๕๕๑ มี ๓ เรื่อง องค์บาก๒ , สี่แพร่ง, ซ็อคโกแลต

เมื่อแยกวิเคราะห์เป็นแนวภาพยนตร์แล้วพบข้อเท็จจริงในรายละเอียด ดังนี้

- ภาพยนตร์แนวตลกของขวัญจำนวน ๒ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๐
- เป็นภาพยนตร์แนวตลกบู๊ ๓ เรื่องคิดเป็นร้อยละ ๑๔
- ภาพยนตร์แนวชีวิต ๓ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๐
- ภาพยนตร์แนวตลกจำนวน ๖ เรื่องคิดเป็นร้อยละ ๒๙
- แนวสยองขวัญ ๔ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๙ และ
- ภาพยนตร์แนวมูวี่ ๓ เรื่อง คิด เป็นร้อยละ ๑๔

(จ) ภาพยนตร์ต่างประเทศที่นำเข้ามาฉายในประเทศไทย

ผลการสำรวจจำนวนภาพยนตร์ที่มีบุหรี่ปรากรูข้อมูลการสำรวจด้านปริมาณการปรากฏตัวของฉากที่มีบุหรี่ปรากรูเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ต่างประเทศที่เข้าฉายในโรงภาพยนตร์พบว่าจากภาพยนตร์ต่างประเทศ ที่ทำรายได้สูงสุด ๕ อันดับแรก ปี ๒๕๔๕ – ๒๕๕๑ จำนวน ๓๕ เรื่อง มีการปรากฏตัวของบุหรี่ปรากรูอยู่ทั้งสิ้น ๑๙ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๓ ดังต่อไปนี้

- พ.ศ. ๒๕๔๕ มี ๓ เรื่อง ได้แก่ Spider-Man, The Lord of the rings: The Two Tower และ The Tuxedo
- พ.ศ. ๒๕๔๖ มี ๓ เรื่อง ได้แก่ The Matrix Revolution, X-MEN2, The Lord of the rings: The Return of the King
- พ.ศ. ๒๕๔๗ มี ๒ เรื่อง Spider-Man2, Anacondas: The Hunt for the Blood Orchid
- พ.ศ. ๒๕๔๘ มี ๓ เรื่อง ได้แก่ Mr & MRS.Smith, King Kong และ The Chronicle of Narnia: The Lion, The Witch and The Wardrobe
- พ.ศ. ๒๕๔๙ มี ๓ เรื่อง ได้แก่ Superman Returns, X-MEN the land stands และ Pirate of the Caribbean: Dead Men's Chest

- ปีพ.ศ. ๒๕๕๐ มี ๒ เรื่อง ได้แก่ the resident Evil: Extinction และ Spider-Man 3
- ปีพ.ศ. ๒๕๕๑ มี ๓ เรื่อง ได้แก่ 007: Quantum of scale, the Dark Knight และ Iron man

โดย หากจำแนกตามกลุ่มประเภทของภาพยนตร์ ผลการสำรวจประเภทของภาพยนตร์ที่มีฉากบูห์ปรากฏข้อมูลจากการสำรวจรูปแบบการปรากฏตัวของภาพยนตร์ ๑๕ เรื่องที่พบฉากบูห์ในภาพยนตร์ข้างต้น พบว่าภาพยนตร์ต่างประเทศที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย นั้นมีอยู่ ๓ แนวด้วยกันคือ แนว Action Si-Fi, แนว Action และ แนวแฟนตาซี โดยภาพยนตร์แนว

- Action Sci-Fi ๑๐ ครั้ง (ร้อยละ ๕๓)
- Fantasy ๔ ครั้ง (ร้อยละ ๒๑)
- Action ๓ ครั้ง (ร้อยละ ๑๖)
- Action Comedy ๑ ครั้ง (ร้อยละ ๕)
- Action Fantasy ๑ ครั้ง (ร้อยละ ๕)

๑.๓ สรุปสถานการณ์ด้านการปรากฏตัวของบูห์ในภาพยนตร์ในสังคมไทยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๑

หลังจากศึกษาภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์ต่างประเทศโดยเครือข่ายนักวิจัยจากไบโอสโคป ที่ได้ศึกษาภาพยนตร์ไทยจำนวน ๔๒ เรื่อง และ ภาพยนตร์ต่างประเทศ จำนวน ๓๕ เรื่อง ใน รอบ ๕ ปีที่ผ่านมา ปี ๒๕๔๔-๒๕๕๑ พบข้อเท็จจริงสำคัญ ๕ ประการ กล่าวคือ

๑.๓.๑ การปรากฏตัวของบูห์โดยจำแนกตามประเภทของหนัง

หนังไทย จำนวน ๔๒ เรื่อง > มีการปรากฏตัวภาพบูห์ในหนัง ๒๑ เรื่อง เป็น หนังตลก ๑๒ เรื่อง ชีวิต ๓ เรื่อง สยองขวัญ ๔ เรื่อง บู๊ ๒ เรื่อง

ในขณะที่หนังต่างประเทศ จำนวน ๓๕ เรื่อง > มีการปรากฏตัวภาพบูห์ในหนัง ๑๕ เรื่อง เป็นหนังแนว Action Sci-Fi ๑๐ เรื่อง แฟนตาซี ๔ เรื่อง แอคชั่น ๔ เรื่อง ตลก ๑ เรื่อง

๑.๓.๒ การปรากฏตัวของบุหรืโดยจำแนกตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์⁶

หนังไทย แยกตามระดับความเหมาะสม พบว่า หนังในกลุ่ม ๑๓+ มีจำนวน ๒ เรื่อง ในกลุ่ม ๑๕+ มี ๔ เรื่อง ในกลุ่ม ๑๘+ มี ๘ เรื่อง และ ในกลุ่ม ๒๐+ มีจำนวน ๗ เรื่อง

ในขณะที่หนังต่างประเทศ พบว่า หนังในกลุ่ม ๑๓+ มีจำนวน ๑๘ เรื่อง และหนังในกลุ่ม R หรือ ๑๗+ มีจำนวน ๑ เรื่อง

๑.๓.๓ การปรากฏตัวของภาพบุหรืกับตัวละครที่ทำให้ปรากฏภาพบุหรื

หนังไทย พบว่า นักแสดงประกอบ มีมากกว่า ดารานำชาย หญิง และลำดับสุดท้ายก็คือ นักแสดงรองและ ตัวประกอบอื่นๆในหนัง

หนังต่างประเทศ พบว่า นักแสดงนำ มีมากกว่า นักแสดงรอง และลำดับสุดท้ายก็คือ ตัวประกอบ

๑.๓.๔ รูปแบบของการปรากฏตัวของภาพบุหรื มี ๓ ลักษณะ เรียงตามลำดับ กล่าวคือ การใช้บุหรืในลักษณะต่างๆ การปรากฏตัวของบุหรื ผลิภัณฑ์ ภาพตัวแทนโดยไม่มีกรสูบ และ การแสดงตราสัญลักษณ์ในลักษณะต่างๆ

๑.๓.๕ เป้าหมายของการปรากฏตัวของภาพบุหรืในภาพยนตร์

ในหนังไทย พบว่า มี ๔ กลุ่มเรียงตามลำดับดังนี้ สะท้อนภาพจริงในสังคมและบทบาทของตัวละคร สะท้อนบุคลิกความแท้ การทำให้เห็นพิษภัยหรือโทษจากบุหรื และ การตักเตือนในการใช้บุหรื

สำหรับหนังต่างประเทศ พบว่ามีเป้าหมายในการปรากฏตัวหลักๆอยู่ ๔ ข้อเช่นกัน กล่าวคือ การสะท้อนหรือการแสดงให้เห็นบทบาทในสังคม การใช้บุหรืในการเป็นเครื่องมือในการคลายเครียด การใช้บุหรืในการแสดงสัญลักษณ์ของการฉลองชัยชนะ และในประเด็นสุดท้าย คือ การแสดงให้เห็นผลเสียจากการสูบบุหรื

ทั้งหมดแสดงให้เห็นนัยสำคัญประการหนึ่งว่า หากพิจารณาจากระดับความเหมาะสมจะพบว่า ภาพยนตร์ในระดับความเหมาะสมในกลุ่มระดับสูงนั้นจะพบการปรากฏตัวของบุหรืมากกว่าระดับที่ต่ำกว่า ในขณะที่เดียวกันหนังส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็นหนังแนวตลก ซึ่งในบางครั้ง ไม่จำเป็นต้องปรากฏภาพของบุหรืได้ เพราะไม่ได้เป็นบริบทของเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ กล่าวในอีกนัยหนึ่งก็คือ สามารถเลี่ยงภาพบุหรืได้นั่นเอง

6 โดยอาศัยเกณฑ์ในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์จากผลการศึกษาของโครงการวิจัยและพัฒนากการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์ ภายใต้การสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม รับผิดชอบโครงการ โดยสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ม.มหิดล

บทที่ ๒

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน กับผลกระทบด้านสื่อ

๒.๑ ทฤษฎีพื้นฐานด้านการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน จากสื่อ

(ก) จากชุดความรู้ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน ในแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะช่วงวัย ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการนำเสนอภาพพหุหรือในหนังสือ กล่าวคือ ช่วงวัยเด็ก ๖-๑๒ และ วัยรุ่น ๑๓-๑๘ ปี

โดย พญ.พรรณพิมล หล่อตระกูล ได้อธิบายถึงพัฒนาการเด็กกับการรับรู้ ว่า ประเด็นสำคัญ ประการแรกก็คือ วัยของเด็ก ในด้านงานวิชาการด้านจิตวิทยาและพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น สามารถ จำแนกวัยของเด็กและวัยรุ่นเป็น ๕ วัย กล่าวคือ

(๑) วัยแรกเกิดถึง ๓ ปี ในวัยนี้กิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กคือการใช้ประสาทสัมผัสทุกด้าน เด็กจะค้นคว้าเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัว ด้วยการเคลื่อนไหวของร่างกาย และประสาทสัมผัส เป็นวัยที่จัดการเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดจากผู้เลี้ยงดู และกระทำการเรียนรู้ ซ้ำๆจนเกิดการบันทึกจดจำ ในวัยนี้เองเกมคอมพิวเตอร์จะ “ดึง” ให้เด็กจ้องมองที่หน้าจอที่มีแสงสว่าง มีการเคลื่อนไหวภาพที่รวดเร็ว การเล่นเกมนี้เองเด็กไม่มีโอกาสเรียนรู้แบบโต้ตอบกับสิ่งที่รับเข้ามา และยังมีความเสี่ยงจากแสงสว่างที่วาบขึ้นมาเป็นระยะ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่เด็กไม่ได้เคลื่อนไหว

(๒) วัย ๓ ปี ถึง ๕ ปี เด็กเริ่มพัฒนาการเรียนรู้จากการเล่นแบบสมมุติ ชอบการทดลอง การเลียนแบบ เด็กจะมีพัฒนาการด้านภาษา สามารถรับรู้อารมณ์ได้ ในส่วนของระบบคิดจะยังไม่สามารถแยกแยะระหว่างความจริงกับจินตนาการ ที่สำคัญก็คือ การรับรู้ผ่านสื่อจะรับรู้ข้อมูลแบบซึมซับว่าเป็นจริง และมักจะเลียนแบบพฤติกรรมที่เห็น ไม่สามารถตัดสินใจแยกแยะได้ด้วยตนเองถึงอันตรายที่จะตามมา โดยเฉพาะการรับชมภาพที่น่าหวาดกลัวจะสร้างความตื่นตระหนก และมองว่าสิ่งแวดล้อมภายนอกน่ากลัว นอกจากนี้การเล่นเกมนานเกินไปทำให้รบกวนการพัฒนาด้านสมาธิ

(๓) วัย ๖ ปี ถึง ๑๒ ปี ในวัยนี้เด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็น เริ่มมีประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มมากขึ้น เป็นวัยที่สร้างการเรียนรู้การมีวินัยและความรับผิดชอบ เด็กในวัยนี้เริ่มแยกแยะการใช้เวลาเล่นกับการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามยังมีลักษณะการเลียนแบบสูง เนื่องจากระบบคิดยังอยู่ในช่วงการพัฒนาความเป็นเหตุเป็นผล การแยกแยะข้อมูลที่ได้รับว่ามีความหมายเช่นไร มีแนวโน้ม

สูงที่จะทดลองด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมโดยไม่เข้าใจความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ และยังสร้างค่านิยมต่อพฤติกรรมที่รับรู้ผ่านสื่อว่าเป็นค่านิยมที่ยอมรับทางสังคม

(๔) วัย ๑๓ ปี ถึง ๑๘ ปี ในช่วงวัยรุ่น เป็นวัยที่มีการพัฒนาระบบคิด สามารถรับรู้และแยกแยะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ มีประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มมากขึ้นตามวัย ต้องการการยอมรับและเลือกรับสิ่งที่เป็นตามกระแสหลักได้ง่าย เป็นวัยที่มีการแสวงหาต้นแบบในอุดมคติ นักร้อง นักดนตรี ดารา เป็น Idol ของเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะการนำเสนอที่สร้างภาพลักษณ์ สร้างความรู้สึกร่วม จะมีอิทธิพลมากต่อความคิดและพฤติกรรมของวัยรุ่น นอกจากนี้เด็กจะมีความต้องการเป็นแบบผู้ใหญ่ อยากแสดงพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่เพื่อแสดงว่าตนเองโตแล้ว

(ข) ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาจากทฤษฎีพัฒนาการของเด็ก⁷ ภายใต้ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดของฌอง เพียเจต์ (Jean Piaget's Theory of Cognitive Development) นักจิตวิทยาชาวสวิสที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทฤษฎีนี้ได้เสนอแนวคิดด้านการพัฒนาทางความคิด (Constructive) หรือความสามารถในการอธิบายสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและแสดงออกอย่างมีเหตุผล โดยจัดแบ่งช่วงอายุที่เด็กสามารถรับรู้เข้าใจสิ่งต่างๆ ออกเป็น ๔ ระยะ ดังนี้

- ระยะที่หนึ่ง Sensorimotor Stage (ช่วงอายุ ๐-๒ปี) เด็กจะเรียนรู้ผ่านการสังเกต และเมื่อเริ่มควบคุมกล้ามเนื้อได้ก็จะเริ่มสำรวจสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวและสามารถใช้คำที่มีความหมายเรียกแทนของจริงได้
- ระยะที่สอง Preoperational Stage (ช่วงอายุ ๒-๗ ปี) ความคิดของเด็กยังคงยึดตนเองเป็นหลัก (Egocentric) ไม่สามารถมองเหตุการณ์ตามมุมมองความคิดของผู้อื่น เข้าใจอะไรแต่แง่มุมเดียว รู้จักเล่นสมมติ แต่ยังไม่สามารถเห็นความเหมือนหรือแตกต่างของสิ่งต่างๆ ทำให้ไม่สามารถแบ่งสิ่งต่างๆ เป็นหมวดหมู่ได้
- ระยะที่สาม Concrete operational Stage (ช่วงอายุ ๗-๑๑ ปี) เด็กสามารถเข้าใจความหมายและเหตุผลในเรื่องต่างๆ ด้วยมุมมองของคนอื่น ไม่ยึดตนเองเป็นหลักอีกต่อไป มี

⁷ เอกสารประกอบการพิจารณาแก้ไขร่าง พระราชบัญญัติ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.... กระทรวงวัฒนธรรมเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ในส่วนของการแก้ไขปรับปรุงเรื่องการจัดระดับความเหมาะสมของเกมคอมพิวเตอร์ ซึ่งแจ้งโดย ผศ.ดร นพ.ชาติวี วิจารณ์ชาติ กุมารแพทย์และจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นประจำโรงพยาบาลศิริราช , ทำเนียบรัฐบาล , ตุลาคม ๒๕๕๒

ทักษะในการสังเกต สามารถจัดหมวดหมู่ของสิ่งของ และบอกความเหมือนหรือความต่างของสิ่งของแต่ละอย่างได้

- ระยะเวลาที่ Formal Operational Stage (ช่วงอายุ ๑๑ ปีขึ้นไป) เป็นช่วงที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะมีหลักการและมีความคิดที่เป็นนามธรรมมากขึ้น สามารถคิดเป็นเหตุเป็นผล ตั้งสมมุติฐาน และนำความรู้ไปปรับใช้

(ค) นอกจากนั้นยังมีการอธิบายด้วย ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg' s Moral Development Theory) และ ลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ได้แบ่งระดับของจริยธรรมของเด็กออกเป็น ๓ ระดับได้แก่

- ระดับก่อนเกณฑ์ (Pre – Conventional) เกิดได้กับบุคคลอายุ ๒ ปี ถึง ๑๐ ปี เป็นจริยธรรมระดับต่ำ หมายถึงการตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น ทำความดีเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษหรือเพื่อให้ได้ผลตอบแทนหรือรางวัล
- ระดับเกณฑ์ (Conventional) เป็นจริยธรรมระดับกลางที่สังคมยอมรับได้ เกิดได้กับบุคคลอายุ ๑๐ ปี ถึง ๑๖ ปี หมายถึง การทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยๆ ของตนหรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับนี้ยังต้องการควบคุมจากภายนอกแต่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทในสังคมได้ ในขณะที่เดียวกันก็ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง และมักคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อนๆ
- ระดับเหนือกฎ (post – Conventional) เป็นจริยธรรมระดับสูงหรือระดับอุดมคติเกิดขึ้นได้กับบุคคลอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป หมายถึงการตัดสินใจขัดแย้งต่างๆ โดยการนำมาตรึงตรองด้วยตนเองและตัดสินใจไปตามแต่ที่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน เห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่นสามารถควบคุมบังคับจิตใจตนเองได้ และมีความยึดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในบั้นปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่

๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ และ เรียนรู้ของเด็กจากการบริโภคสื่อ

ในด้านการรับรู้และโอกาสในการเลียนแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการรับรู้สื่อ มีปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอยู่ ๓ ส่วนประกอบกัน^๘ กล่าวคือ

ส่วนที่ ๑ วัยของเด็ก กล่าวคือ ยิ่งวัยของผู้ชมอายุน้อยมาก โอกาสในการเลียนแบบเชิงพฤติกรรมที่ได้จากการบริโภคสื่อยังมีโอกาสมาก เพราะยังแยกแยะบทบาทจริง บทบาทสมมุติในภาพยนตร์ไม่ได้ ยังไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า อะไรคือ เรื่องจริง หรือ เรื่องสมมุติ โดยเฉพาะ เรื่องของการสูบบุหรี่ ซึ่งอาจทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นค่านิยมที่ถูกต้อง เป็นเรื่องของบทบาทในการเข้าสังคม ยกตัวอย่างเช่น ประเทศอินเดีย ที่ภาพยนตร์เป็นผลให้มีการสร้างค่านิยมในการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่นว่าเป็นเรื่องปกติ

ส่วนที่ ๒ พฤติกรรมการรับรู้ หรือ ความถี่ในการรับชม ยิ่งถ้าหากเด็ก เยาวชน มีความถี่ในการรับชมมาก โอกาสในการรับรู้ เรียนรู้ เชื่อถือและปฏิบัติตามโดยถือเป็นเรื่องปกติ ยิ่งมีมากขึ้น ดังนั้น หากเด็ก เยาวชนได้รับสื่อภาพยนตร์ที่มีการปรากฏตัวของบุหรี่ปริมาณมาก โอกาสในการเชื่อว่าเป็นเรื่องปกติยิ่งมีมากขึ้น

ส่วนที่ ๓ ความเข้มแข็งของครอบครัว ถือเป็นปัจจัยหลักอีกประการหนึ่ง โดยพิจารณาจากพื้นฐานของครอบครัวในการเลี้ยงดู การสร้างกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว และสร้างความตระหนักในการเลือกรับสื่อ หรือ กระบวนการในครอบครัว เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการรับสื่อในครอบครัว ซึ่งหากในครอบครัวมีกระบวนการหรือกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อร่วมกันของคนในครอบครัว หรือ การสร้างกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ก็จะลดโอกาสในการเลียนแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสื่อ

๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ และ เรียนรู้ของเด็กจากการบริโภคสื่อ

จากผลการศึกษาที่ตีพิมพ์ในวารสารทางการแพทย์ของอังกฤษ ได้ยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นกับฉากสูบบุหรี่ในภาพยนตร์ โดยได้ทำการสำรวจเด็กอเมริกันจำนวน ๕,๐๐๐ คน ที่มีอายุระหว่าง ๘-๑๕ ปี พบว่า

- เด็กวัยรุ่นที่ชื่นชอบดาราสีที่สูบบุหรี่ในการแสดงภาพยนตร์มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่สูงกว่าเด็กทั่วไปถึง ๑๖ เท่า

^๘ พญ.พรรณพิมล หล่อตระกูล , เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่อง การพัฒนาระบบการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์ สำนักนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๑

- เด็กวัยรุ่นที่เคยเห็นการสูบบุหรี่ในภาพยนตร์มากกว่า ๑๕๐ ครั้งขึ้นไป (ในโรงภาพยนตร์ วิดีโอ และโทรทัศน์) ประมาณร้อยละ ๓๑ เคยลองสูบบุหรี่มาแล้ว
- ในขณะที่เด็กวัยรุ่นที่เห็นการสูบบุหรี่ในภาพยนตร์ไม่ถึง ๕๐ ครั้ง มีเพียงร้อยละ ๔ เท่านั้นที่เคยลองสูบบุหรี่

หลังจากจัดให้มีการควบคุมปัจจัยอื่นๆ เช่น การที่มีพ่อแม่ สูบบุหรี่แล้ว ผลการวิจัยยังชี้ชัดว่าเด็กวัยรุ่นที่เคยดูภาพยนตร์ที่มีฉากสูบบุหรี่ให้เห็นบ่อยครั้งมีแนวโน้มที่จะลองสูบบุหรี่สูงกว่าเด็กทั่วไปถึง ๓ เท่า

นั่นหมายความว่า วัยรุ่นยิ่งชมภาพยนตร์มากก็ยังมีโอกาสในการสูบบุหรี่มาก

ดังนั้นศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคแห่งสหรัฐอเมริกาจึงประกาศให้การสูบบุหรี่ในภาพยนตร์เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สนับสนุนให้วัยรุ่นสูบบุหรี่ เพราะ การสูบบุหรี่ในภาพยนตร์สอนให้เยาวชนรู้จักวิธีสูบบุหรี่ เยาวชนสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของดาราดูภาพยนตร์ได้ด้วยการสูบบุหรี่

การสูบบุหรี่ในภาพยนตร์ทำให้เยาวชนเข้าใจผิดว่าคนส่วนใหญ่ยอมรับการสูบบุหรี่ และไม่รังเกียจการได้รับควันบุหรี่ที่ผู้อื่นสูบ

อีกทั้ง การเปิดเผยรายงาน โดย ศ.นพ ประกิต วาทีสาธกกิจ ของ เคน ดาห์ลเกรน จากองค์กรวัยรุ่นต่อต้านการสูบบุหรี่ รัฐนิวยอร์ก ถึงสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นสหรัฐอเมริกาติดบุหรี่ ที่พบว่า การสูบบุหรี่ในภาพยนตร์ที่เยาวชนดูเป็นสาเหตุอันดับหนึ่ง ตามหลังด้วยมาตรการทางการตลาด การส่งเสริมการขาย การชักนำของเพื่อน เลียนแบบคนในครอบครัว และธรรมชาติของวัยรุ่นที่ต้องการแสดงว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว โดยร้อยละ 52 ของวัยรุ่นเริ่มสูบบุหรี่จากการเลียนแบบการสูบบุหรี่ในภาพยนตร์

นอกจากนั้น ยังมีข้อยืนยันจากผลการศึกษาวิจัยที่ได้ศึกษากลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน ๔,๕๐๐ คน ในช่วงอายุ ๙ ปี – ๑๒ ปี โดยศึกษาถึงโอกาสในการเริ่มต้นสูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่ได้รับการชมภาพยนตร์ที่มีฉากบุหรี่และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ พบว่า ร้อยละ ๑๘ มีความอยากลองการสูบบุหรี่ และ ร้อยละ ๒๓ มีความอยากลองดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า หากเด็กในกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกจำกัดในการชมภาพยนตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่ และมี

การปรากฏตัวของบุหรี่ยังจะมีเด็กจำนวนร้อยละ ๓๕ มีความอยากลองในการสูบบุหรี่ เมื่อเทียบกับเด็กที่ไม่ได้ชมภาพยนตร์ในกลุ่มนี้⁹

ในขณะเดียวกัน ข้อเสนอแนะทางวิชาการทั้งจากประเทศ สหรัฐ อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย ฮอลแลนด์ เยอรมัน ที่ได้ศึกษาในเชิงพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ชมกับความสัมพันธ์ด้านบุหรี่ยในภาพยนตร์¹⁰ พบว่า “บุหรี่ยในภาพยนตร์มีผลโดยตรงต่อการเริ่มต้นสูบบุหรี่ในกลุ่มเด็ก เยาวชน ทักษะที่ดีที่ต่อต้านภาพของบุหรี่ยในฐานะของบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมการใช้ชีวิตปกติทั่วไป โดยเฉพาะผู้สูบบุหรี่เป็นดาราน่ามีผลอย่างมากทักษะคิดเชิงบวกในการสูบบุหรี่”

โดยมีงานศึกษาวิจัยของประเทศเยอรมนี พบว่าวัยรุ่นที่ได้ชมภาพยนตร์ที่มีฉากสูบบุหรี่ มีอัตราการทดลองสูบเพิ่มเป็น ๒ เท่าของวัยรุ่นที่ไม่เคยเห็นการสูบบุหรี่ในภาพยนตร์มาก่อน ขณะที่งานวิจัยในสหรัฐอเมริกา พบว่า ๕๒% ของนักสูบบุหรี่ใหม่ มีอายุระหว่าง ๑๒-๑๗ ปี หรือประมาณ ๓๕๐,๐๐๐ คนต่อปี เริ่มสูบบุหรี่หลังเห็นฉากสูบบุหรี่ในภาพยนตร์ ขณะที่มีการคาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมบุหรี่ยมีรายได้จากภาพยนตร์ฉายฉากการสูบบุหรี่มากถึงปีละ ๘๕๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การปรากฏตัวของบุหรี่ยในหนังนั้นส่งผลต่อการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมต่อเด็ก เยาวชน ทั้งกลุ่มเด็กโตที่ยังมีพัฒนาการด้านวิจารณญาณน้อยกว่าผู้ใหญ่ ยังไม่สามารถแยกแยะบทบาทสมมุติในการสูบบุหรี่ของตัวเองได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่ ในขณะเดียวกัน ในช่วงวัยรุ่น ความต้องการเลียนแบบต้นแบบเป็นประเด็นสำคัญ อีกทั้ง การต้องการแสดงตัวตนเป็นผู้ใหญ่ ทำให้การเห็นภาพบุหรี่ยในหนังอาจส่งต่อค่านิยมต่อเรื่องบุหรี่ยเป็นเรื่องดี และหากผู้นำเสนอภาพบุหรี่ยเป็นตัวเอกของเรื่อง ย่อมส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่อภาพลักษณ์ของบุหรี่ย

⁹ MADELINE A.CALTON , M.BIDGET AHRENS , JAME D. SARGENT , Relation between Parental Restrictions on Movies and adolescent Use of Tobacco and Alcohol American College of Physicians-American Society of Internal Medicine , , January/February 2002 Volume 5, Number 1

¹⁰ World Health Organization , Smoke-free Movies : From Evidence to Action , Tobacco Free Initiative (TFI) Switzerland , 2009

บทที่ ๓

หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับการปรากฏตัวของนุหรี

เป็นการศึกษาถึงแนวคิดและสถานการณ์เกี่ยวกับการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ในประเด็นด้านนุหรี รวมถึง กฎหมาย และ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปรากฏตัวของนุหรีผ่านสื่อภาพยนตร์ เพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาถึงข้อเสนอในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับการปรากฏตัวของนุหรี

๓.๑ การจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับการปรากฏตัวของสารเสพติดในต่างประเทศ

การจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์ เมื่อพิจารณาจากการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ ในประเทศต่างๆ จำนวน ๕ ประเทศ จาก ๕ ทวีป พบว่า มีการจำแนกโดยอาศัยช่วงอายุของกลุ่มผู้ชมเป็นหลัก โดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณาหลัก ๓ เรื่อง กล่าวคือ (๑) พฤติกรรม และ ความรุนแรง (๒) ภาษา และ (๓) พฤติกรรม ค่านิยม ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ

เปรียบเทียบการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์จาก 5 ทวีป

ประเทศ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	ผู้ใหญ่	หมายเหตุ
BBFC (ประเทศอังกฤษ)	G / PG																			Restricted 18 : ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศและมีภาพลามกอนาจาร (Pornography)
MPAA และ CARA (ประเทศสหรัฐอเมริกา)	G / PG																			Rate อื่นๆ : Not Rate (NR) ภาพยนตร์อิสระหรือภาพยนตร์ต่างประเทศที่ฉายแบบจำกัดโรง
OFLC (ประเทศออสเตรเลีย)	G																			Rate อื่นๆ : E คือ งัดเว้นการแบ่งช่วงอายุ และ Refused Classification (RC) คือ ภาพยนตร์หมวดห้ามขายหรือภายในประเทศออสเตรเลีย
นอกระบบ Quebec (ประเทศแคนาดา)	G / F																			ประเทศแคนาดาจะมีการจำแนกประเภทที่แตกต่างกันตามเขตการปกครอง คือ British Columbia film Classification office / Alberta Film Rating / Manitoba film Classification Board / Ontario Film Review Board / Regia du Cinema Quebec / Maritime Film Classification Board ส่วนหมวด E คือ หนังสือที่ได้รับกาวกั้น
ระบบ Quebec (ประเทศแคนาดา)	PG / 14A / AA																			PA 18A R / 18' XXX
Ministry of Culture (ประเทศฝรั่งเศส)	G																			Rate อื่นๆ : X-Rated ภาพยนตร์ที่ถูกจัดอยู่ในหมวด X-Rated จะถูกเก็บภาษีสูงกว่าประเภทอื่นและถูกกำหนดให้ฉายแบบจำกัดโรง
MPAM (ประเทศมาเลเซีย)	U (Umum)																			18SG : ผู้ชมที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและไม่มีภาพความรุนแรงและสยองขวัญ / 18SX : ผู้ชมที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและไม่มีภาพที่เกี่ยวข้องกับเช็ทและการใช้สารเสพติด / 18PA : ผู้ชมที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป หนังสืออยู่ในหมวดนี้มีเรื่องศาสนา, การเมือง, เชื้อชาติ และเนื้อหาผู้ใหญ่ / 18PL : ผู้ชมอายุ 18 ปีขึ้นไปและมีเนื้อหาอย่างหนึ่งอย่างใดที่เข้าหมวด 18SG, 18SX และ 18PA และอาจมีการตัดภาพหรือเนื้อหาบางส่วนหรือห้ามฉาย
FPB (ประเทศแอฟริกาใต้)	A / PG																			ภาพยนตร์ที่ได้ R18 จะมีจำหน่ายเฉพาะในร้านเช็ทซีอ็อปเท่านั้น
KMRB (ประเทศเกาหลีใต้)	All																			หมวด Limited เป็นภาพยนตร์ที่ฉายแบบจำกัดโรง และไม่อนุญาตให้ผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่า 19 ปีชม หมวดนี้กำหนดขึ้นในปี 2545

ข้อมูลอ้างอิงจาก : http://en.wikipedia.org/wiki/Motion_picture_rating_system / www.terramedia.co.uk/law/film_classification_schemes.htm / <http://www.fpb.gov.za>

ภาพที่ ๑

ตารางแสดงการเปรียบเทียบแนวทางการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ใน ๕ ทวีป

โดยสามารถแบ่งการพิจารณาได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ พฤติกรรมและความรุนแรง พิจารณาจากภาพ เสียงและเนื้อหา ที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม ในเรื่องพฤติกรรมที่รุนแรง หรือนำไปสู่ความรุนแรงและอันตราย ประกอบด้วย

๑. การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการนำเสนอที่ก่อหรือชักนำให้เกิดผลรุนแรงต่อจิตใจของผู้ชม ทำให้เกิดความรู้สึกทางจิตใจ เช่น ความหดหู่ ความเศร้า ความเครียด ความสะเทือนใจอย่างรุนแรง รวมถึงตลอดถึงองค์ประกอบของภาพยนตร์ที่ทำให้ผู้ชมตกใจกลัว ความน่าเกลียด สยดสยอง ขยะแขยง

๒. การใช้ความรุนแรงกระทำต่อตนเอง ต่อวัตถุ และต่อบุคคลอื่น

๓. การใช้อาวุธ ยาเสพติด การแสดงภาพของการกระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ รวมถึงเนื้อหาที่ขัดต่อศีลธรรม และความสงบสุขของสังคม

๔. การนำเสนอที่ก่อหรือชักนำให้เกิดการอคติ การเลือกปฏิบัติอันนำมาซึ่งการต่อต้านหรือการล่วงละเมิดบุคคลหรือกลุ่มบุคคล รวมถึง การส่งเสริม การสร้างทัศนคติ ความเชื่อ การชักจูงใจให้เกิดการล่วงละเมิดหรือการต่อต้าน การดูหมิ่นเหยียดหยาม การลดทอนหรือการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการส่งเสริมหรือชักจูงให้เกิดการต่อต้าน ดูหมิ่น สร้างทัศนคติเชิงลบ การล้อเลียนให้เกิดความอาย กลายเป็น “ตัวตลกในสังคม” ที่มีผลต่อบุคคล กลุ่มบุคคล ทั้งในประเด็นของเชื้อชาติ สัญชาติ ชาติพันธุ์ เพศ รสนิยมทางเพศ ชนชั้น สถานะสภาพทางเศรษฐกิจ อายุ ศาสนา สีผิว โรคหรือภาวะสุขภาพความพิการทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

ประเด็นที่ ๒ เรื่องทางเพศ พิจารณาจากภาพ เสียงและเนื้อหา ที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม ในด้านการแต่งกาย การแสดงออกทางเพศ การแสดงท่าทางหรือกิริยาที่ไม่เหมาะสมในทางเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ การสนทนาหรือใช้คำพูดเกี่ยวกับเนื้อหาทางเพศที่ล่อแหลมหรือไม่เหมาะสม การสร้างทัศนคติทางลบเกี่ยวกับเนื้อหาทางเพศในประเด็นต่างๆ เช่น การเหยียดเพศ เป็นต้น

ประเด็นที่ ๓ เรื่องภาษา พิจารณาจากภาพ เสียงและเนื้อหา ที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมในเรื่องการใช้ภาษา ไวยากรณ์ทางภาษา การใช้ภาษาที่ล่อแหลม หมิ่นเหม่ ล้อ

ความหมายในเชิงลบ การใช้ภาษาที่หยาบคาย รวมถึงการใช้ภาษาที่ก้าวร้าว ดูหมิ่น นำมาซึ่งการลดทอนศักดิ์ศรีของผู้ฟัง

การจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์		
องค์กร	รายละเอียด	สัญลักษณ์
<p>ประเทศอังกฤษ The British Board of Film Classification (BBFC)</p>	<p>เป็นองค์กรอิสระ เงินสนับสนุนจากการบริจาคตามใบจากสมาชิกที่มีอายุเกินหรือเกินเกณฑ์ 16 ปี และไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย</p> <p>ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย แต่มีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องประมาณ 5 ฉบับ</p>	
<p>ประเทศสหรัฐอเมริกา The Classification Administration (CARA) ภายใต้การกำกับดูแลของ The Motion Picture Association of America, Inc. (MPAA)</p>	<p>แนวคิดเริ่มต้นจากการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงศาสนา เกี่ยวกับประเด็นด้านเพศ ความรุนแรง และความหยาบคายที่มีปรากฏในภาพยนตร์</p> <p>CARA เป็นองค์กรอิสระ เงินทุนได้มาจากค่าธรรมเนียมของผู้ผลิตที่ส่งงานมาให้จัดประเภท จึงไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย</p>	
<p>ประเทศออสเตรเลีย The Office of Film and Literature Classification (OFLC)</p>	<p>ระบบการจัดระดับความเหมาะสมเริ่มเป็นรูปธรรมเมื่อปี 1995 โดยสองพระราชบัญญัติ The Classification Act 1995 โดยมีภารกิจคณะกรรมการ 2 ชุดคือ The Classification Board ดูแลภาพยนตร์ โทรทัศน์ และ The Classification Review Board ทำหน้าที่ตรวจสอบภาพยนตร์ โทร และสื่ออื่นที่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย</p>	
<p>ประเทศแคนาดา (นอกระบบ Quebec)</p>	<p>แตกต่างกันไปในแต่ละแคว้น แต่ระบบที่ใช้กันโดยทั่วไป มี 6 ระดับ คือ ระบบ Quebec System มีวิธีการภาพยนตร์และวิดีโอ ส่วนระบบ Outside Quebec จะมีสัญลักษณ์เพิ่มมากกว่า เนื่องจากแตกต่างกันจากการตรวจโดยวิธี</p>	
<p>ประเทศแคนาดา (ระบบ Quebec)</p>		

เพศ
<p>S SEX</p> <ul style="list-style-type: none"> ภาพที่แสดงบางส่วนของร่างกายโดยไม่มีบริบทเรื่องเพศที่เกี่ยวข้อง การแสดงกิจกรรมทางเพศที่ต่อเพศเดียวกันและต่างเพศ ภาพหรืองานศิลปะที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกทางเพศ การข่มขืนหรือทารุณทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์กับคนในครอบครัวเดียวกัน การพูดหยาบ / การพูดสองแง่สองง่าม การพูดคำหยาบลามกเกี่ยวกับเพศ การทารุณกรรมทางเพศ (ในลักษณะทำร้ายผู้อื่น)

ภาษา
<p>L LANGUAGE</p> <ul style="list-style-type: none"> คำคำในลักษณะว่าพึ่งพากับตัวเอง / คำอุทานหยาบคาย / คำสแลงที่หยาบคาย การใช้คำพูดในลักษณะจาบจ้วง / ดูหมิ่น / เหยียดหยามและเสียดสี การใช้คำคำที่มีลักษณะดูหมิ่นดูแคลน / การคำด้วยโทษ / คำตะเพิดหรือคำแบบเอ็ดดะโร การใช้คำพูดหรือภาษาที่มีลักษณะดูหมิ่นทางเชื้อชาติและศาสนา

ความรุนแรง
<p>V VIOLENCE</p> <ul style="list-style-type: none"> การแสดงออกที่ก้าวร้าวและมีลักษณะคุกคามผู้อื่น ทั้งในลักษณะข่มขู่ เพื่อให้เกิดความหวาดกลัวและอื่น ๆ ภาพการต่อสู้หรือการเข้าปะทะกันในฉากสู้รบ ภาพความรุนแรงที่ทำให้เด็กตกใจกลัว หรือตื่นตระหนกเมื่อพบเห็น ภาพที่ดูสมจริงเกี่ยวกับการบาดเจ็บทางร่างกายหรือความรุนแรงที่เสมือนจริง เช่น เห็นเลือดหรือการบาดเจ็บรุนแรงอื่น ๆ การแก๊วปืนด้วยความรุนแรงหรือสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมที่ก้าวร้าว การทำร้ายเหยื่ออย่างไร้ความรู้สึกคิดแบบ / กระทำความรุนแรงด้วยความเย็นชา ภาพที่ก่อให้เกิดการเลียนแบบความรุนแรงได้ง่าย เช่น การถืออาวุธยุทโธปกรณ์ หรือ ภาพความรุนแรงแบบเหนือจริง (Fantasy Violence)

ภาพที่ ๒

ตารางแสดงการเปรียบเทียบรายละเอียดของเกณฑ์

ในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ใน ๕ ทวีป

๓.๒. แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอพฤติกรรมในสื่อต่างๆ ผ่านกฎหมายที่มีอยู่

๓.๒.๑ โดยกฎหมายภายในของประเทศไทย

พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.๒๕๓๕

มาตรา ๓ ได้ให้คำนิยามของคำว่า “โฆษณา” ไว้ว่า “หมายความว่าการกระทำไม่ว่าโดยวิธีการใด ๆ ให้ประชาชนเห็น ได้ยินหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า”

มาตรา ๘ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบหรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบในสิ่งพิมพ์ ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เป็นการโฆษณาได้ หรือใช้ชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบในการแสดง การแข่งขัน การให้บริการหรือการประกอบกิจกรรมอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ให้สาธารณชนเข้าใจว่าเป็นชื่อ หรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบ

สำนักกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาสูบ

คำสั่งคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาที่ ๒/๒๕๓๒ เรื่อง ห้ามการโฆษณาบุหรี่ ณ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๑ และวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๑ เห็นชอบในหลักการตามโครงการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่และเลิกสูบบุหรี่รวมทั้งมีมติเห็นชอบในหลักการให้งดการโฆษณาบุหรี่ทุกชนิดในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในที่สาธารณะและสื่อทุกชนิด

คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าบุหรี่เป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคและคณะกรรมการว่าด้วยฉลากได้กำหนดให้บุหรี่เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ฉบับที่ ๔๔ (พ.ศ. ๒๕๓๒) ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๒ ดังนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจึงมีคำสั่งห้ามการโฆษณาสินค้าที่เป็นบุหรี่ตามความหมายในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ดังกล่าวด้วยสื่อโฆษณาทุกชนิด

ประกาศกรมประชาสัมพันธ์ เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาสำหรับการโฆษณาและบริการธุรกิจทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๔

มาตรา ๙ ห้ามทำการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

๓.๒.๒ โดยข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบ องค์การอนามัยโลก

ในอนุสัญญานี้มีข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการควบคุมยาสูบผ่านสื่อในรูปแบบของการโฆษณา ปรากฏในมาตรา ๑ บทนิยาม และ มาตรา ๑๓ การโฆษณา ยาสูบ การส่งเสริมการขายยาสูบ และการให้การสนับสนุนโดยยาสูบ

โดย มาตรา ๑ (ค) “การโฆษณา และการส่งเสริมการขายยาสูบ” หมายถึง การสื่อสารเชิงพาณิชย์ ไม่ว่าจะในรูปแบบใดๆ ที่ก่อให้เกิดผล หรือน่าจะก่อให้เกิดผลในการส่งเสริมการขาย ผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือการใช้ยาสูบ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ทั้งนี้ ให้นำรวมถึงการให้คำแนะนำ หรือการกระทำอื่นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการดังกล่าวด้วย

และ (ข) “การให้การสนับสนุนยาสูบ” หมายถึง การให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะในรูปแบบใดๆ ได้แก่ เหตุการณ์ กิจกรรม หรือบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ หรือก่อให้เกิดผล หรือน่าจะก่อให้เกิดผลในการส่งเสริมการใช้ยาสูบหรือผลิตภัณฑ์ยาสูบ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม

มาตรา ๑๓ วรรค ๔ ให้ภาคีแต่ละฝ่ายดำเนินการดังต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย ทั้งนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญของภาคีนั้น

(ก) ห้ามการโฆษณา ยาสูบ การส่งเสริมยาสูบ และการให้การสนับสนุนโดยยาสูบ ในทุกรูปแบบ ที่จะส่งเสริมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดๆ ที่ผิด ทำให้เข้าใจผิด หรือหลอกลวง หรืออาจจะสร้างความประทับใจผิดๆ เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะ ผลต่อสุขภาพ อันตราย หรือสารที่ปล่อยออก มาจากยาสูบ

(ข) บังคับให้มีคำเตือนหรือข้อความในด้านสุขภาพ หรือในด้านอื่นๆ ที่เหมาะสม มาพร้อมกับการโฆษณา ยาสูบทุกครั้ง ตลอดจน การส่งเสริมการขายยาสูบและการให้การสนับสนุนโดยยาสูบ ตามที่เห็นสมควรด้วย

(ค) ควบคุมและจำกัดการใช้สิ่งจูงใจ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ในการกระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปซื้อผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(ง) ในกรณีที่มีได้มีการห้ามอย่างครอบคลุมไว้ บังคับให้มีการเปิดเผยตัวเลขรายจ่ายของการโฆษณา ยาสูบ การส่งเสริมการขายยาสูบ และการให้การสนับสนุนโดยยาสูบ ซึ่งมีได้มีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย ให้แก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานราชการเหล่านี้

อาจตัดสินใจให้มีการเปิดเผยตัวเลขดังกล่าว ต่อสาธารณะและต่อที่ประชุมใหญ่ของภาคีตามความในมาตรา 21 ทั้งนี้ ให้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายภายในของภาคี

(จ) ภายใน 5 ปี ให้ดำเนินการห้ามอย่างครอบคลุม หรือในกรณีภาคีไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการห้ามอย่างครอบคลุมได้ เนื่องจากอาจเป็นการขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐตน ให้ภาคีควบคุมการโฆษณาสาบ การส่งเสริมการขายสาบ และการให้การสนับสนุน โดยสาบ ไม่ว่าจะผ่านสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออื่นๆ ที่เหมาะสม เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต และ

(ฉ) ห้าม หรือในกรณีภาคีไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการห้ามอย่างครอบคลุมได้ เนื่องจากอาจเป็นการขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐตน ให้ควบคุมจำกัดการให้การสนับสนุน โดยสาบ ในเหตุการณ์หรือกิจกรรมระหว่างประเทศและ / หรือผู้เข้าร่วมในเหตุการณ์หรือกิจกรรมดังกล่าว

โดยหลักของกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ภาคีในสนธิสัญญาต้องดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีในสนธิสัญญา เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญานี้ เป็นผลให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ปรากฏในสนธิสัญญานี้ โดยการควบคุมการโฆษณาสาบ การส่งเสริมการขายสาบ และการให้การสนับสนุน โดยสาบ โดยการดำเนินการบัญญัติกฎหมายภายในรองรับ หรือ แก้ไขกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีในสนธิสัญญา

๓.๓ การจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์กับประเด็นด้านสารเสพติด เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ในการจำแนกระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ในประเทศต่างๆ จากกลุ่มประเทศตัวอย่างใน ๕ ทวีป พบว่า เกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์นั้น มีประเด็นเรื่อง “สารเสพติด” เป็นประเด็นหนึ่งของการพิจารณา

โดยหากพิจารณาจากเกณฑ์ในการพิจารณา จากประเทศต่างๆ จะพบว่า

ในประเทศ สหรัฐอเมริกา โดย MPAA หรือ The motion picture Association of America ยังไม่ได้ระบุชัดเจนในกฎเกณฑ์การจัดระดับความเหมาะสม แต่ มีความพยายามรณรงค์ระบุเรื่องบุหรี่ไว้ที่ ระดับความเหมาะสมในกลุ่มผู้ใหญ่ กล่าวคือ ระดับ “R” หรือ Mandatory R

โดยมีเงื่อนไข ๓ ประการคือ (๑) ต้องไม่เป็นการทำให้เข้าใจได้ว่าการใช้บุหรี่ที่ทำให้ดูดี เท่ (๒) ต้องไม่เป็นการนำเสนอการใช้นิโคตินเป็นประเด็นหลักของเรื่อง (๓) ในกรณีที่ไม่นำเป็นต่อเรื่อง สามารถตัด

ทอนหรือเลี้ยงได้ และจะต้องมีการทำโฆษณาณรงค์ โดยผู้ผลิตนั้นต้องให้ความชัดเจนว่าไม่มีการรับผลประโยชน์จากบริษัทบุหรี่

ในประเทอังกฤษ¹¹ โดย The British Board of film classification (BBFC) มีการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์อยู่ 8 ระดับ คือ U/Uc/PG/12A/12/15/18/R18 โดยไม่ได้มีการกล่าวถึงบุหรี่โดยตรงแต่ได้กำหนดการปรากฏหรือการแสดงการใช้ยาเสพติด (Drug) ในทางอันตรายทุกรูปแบบใน ระดับความเหมาะสมตั้งแต่ 12A ขึ้นไป

ในประเทศออสเตรเลีย¹² มีหน่วยงานชื่อ The Office of film and literature Classification (OFLC) มีการกำหนดการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์เป็น ๘ ระดับ กล่าวคือ G/PG/M /MA15+ /x18+ /R18 ไม่ได้มีการกล่าวถึงบุหรี่อย่างชัดเจน แต่มีการกำหนดเกณฑ์ด้านการใช้ยาเสพติด (Drug) ในกลุ่มระดับ M คือ อายุ ๑๕ ปี ขึ้นไป

ในประเทศไทย ประเด็นเรื่อง การใช้เกณฑ์เรื่อง สารเสพติด หรือ ยาเสพติด นั้นเป็นประเด็นของการพิจารณาหลัก เพราะหากพิจารณาจาก พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้มีการกำหนดนิยามศัพท์ และ กำหนดประเภทของยาเสพติดไว้ดังนี้

มาตรา ๔ “ยาเสพติดให้โทษ”^๒ หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กบให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

และ มาตรา ๗ ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ

¹¹ http://www.bbfc.co.uk/classification/c_12.php

¹² http://www.oflc.gov.au/www/cob/classification.nsf/Page/ClassificationinAustralia_Legislation_Guidelines_Guidelines

<http://www.comlaw.gov.au/comlaw/Legislation/ActCompilation1.nsf/0/471F32082B9758EDCA257545001DB054?OpenDocument> (Classification (Publications, Films and Computer Games) Act 1995

(๑) ประเภท ๑ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)

(๒) ประเภท ๒ ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคลเดอีน (Codeine) ผื่นยา (Medicinal Opium)

(๓) ประเภท ๓ ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ผสมอยู่ด้วย ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(๔) ประเภท ๔ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ หรือประเภท ๒ เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซติกคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

(๕) ประเภท ๕ ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท ๑ ถึงประเภท ๔ เช่น กัญชา พืชกระท่อม

ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศระบุชื่อยาเสพติดให้โทษตามมาตรา ๘ (๑) เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ คำว่า ผื่นยา (Medicinal Opium) หมายถึง ผื่นที่ได้ผ่านกรรมวิธีปรุงแต่งโดยมีความมุ่งหมายเพื่อใช้ในทางยา

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สารนิโคตินในบุหรี่ยังไม่ได้อยู่ในคำจำกัดความของ “ยาเสพติด” (DRUG) ซึ่งเป็นเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณาเรื่องเกณฑ์ในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

อย่างไรก็ตาม มีการพิจารณาว่า บุหรี่เป็นสารเสพติดหรือไม่ โดยในปี ๑๙๕๔ คณะกรรมการที่ปรึกษาเรื่องการใช้ยาเสพติดของคณะกรรมการอาหารและยา ประเทศสหรัฐอเมริกา¹³ ได้ลงมติสรุปว่านิโคตินเป็นสารเสพติด โดยเอกสารรายงานของวงการแพทย์สหรัฐฯ ปี ๑๙๕๘ นักวิทยาศาสตร์หลายท่านได้มาให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการชุดนี้ สรุปได้หลายประการคือการรักษาโดยใช้แผ่นนิโคตินได้ผลควบคุมอาการที่เกิดจากการถอนยาเหมือนที่พบในการใช้ยาเมธาโดนในการรักษาการติดเฮโรอีน ทั้งนิโคตินและเมธาโดนมีผลน้อยในอัตราพอ ๆ กันในการที่ช่วยให้คนเลิกยาเสพติด และบุหรี่ยังส่งนิโคตินเข้าสู่สมองได้รวดเร็วกว่าวิธีอื่น แม้แต่การฉีดเข้าหลอดเลือดก็ยังช้ากว่า

¹³ Ronald M Davis , USA : Tobacco is Drug ,Tobacco Control ,1996 : 5 : 186-191 p

ต่อมาในวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๑๙๙๕ หนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทมส์รายงานว่า คณะกรรมการอาหารและยา ประเทศสหรัฐอเมริกาได้สรุปเป็นครั้งแรกแล้วว่านิโคตินเป็นสารที่ควรจะต้องถูกควบคุม และได้เสนอมาตรการลำดับแรก คือ การจำกัดการโฆษณาและลดการจำหน่ายให้เยาวชน¹⁴

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการเสนอเพิ่มเติมให้ประเด็นเรื่องสารเสพติด เป็น เชนท์ในการพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ แทน การใช้คำว่า “ยาเสพติด” ทำให้ครอบคลุมมากกว่า

¹⁴ นพ.หทัย ชิดานนท์ ครั้งแรกในโลก, รัฐประกาศบุหรี่เป็นสิ่งเสพติด วิทยากร สิ่งแวดล้อม , หนังสือพิมพ์ มติชน รายงาน วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๓๕ หน้า ๓๒

บทที่ ๔

ข้อเสนอในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ต่อการปรากฏตัวของนุหรี

หลังจากทำการสำรวจสถานการณ์ด้านการปรากฏตัวของนุหรีในภาพยนตร์ไทย และ ภาพยนตร์ต่างประเทศที่นำเข้ามาฉายในประเทศไทย พบว่ามีแนวโน้มว่า การปรากฏตัวของนุหรีจะอยู่ในกลุ่มระดับความเหมาะสมตั้งแต่ ๑๓ ปีขึ้นไป อีกทั้ง แนวโน้มในการปรากฏตัวของนุหรีในภาพยนตร์ไทยมีแนวโน้มลดลง แต่ทว่าในต่างประเทศ มีแนวโน้มสูงขึ้น

ในขณะที่ประเทศไทย หลังจากมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยผลของ มาตรา ๒๖ ของกฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้มีการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์เป็น ๗ ประเภท ดังนี้ (๑) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู (๒) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป (๓) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป (๔) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป (๕) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป (๖) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู และ (๗) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร โดยหลักเกณฑ์ในการกำหนดว่าภาพยนตร์ลักษณะใดควรจัดอยู่ในภาพยนตร์ประเภทใดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ประกอบกับ การจัดทำข้อเสนอแนะจากองค์การอนามัยโลกต่อการปรากฏตัวของนุหรีในภาพยนตร์ ควรอยู่ในกลุ่มภาพยนตร์ที่มีระดับความเหมาะสมในกลุ่มผู้ใหญ่ ดังนั้น ในบทนี้จะเป็นการจัดทำข้อเสนอแนะต่อการปรากฏตัวของนุหรีในภาพยนตร์ซึ่งจะพิจารณาภายใต้บริบทของสังคมไทย ว่านุหรีนั้นสามารถปรากฏตัวในภาพยนตร์ในระดับความเหมาะสมในช่วงใด และมีเงื่อนไขอย่างไร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการพิจารณาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะ ใน ๓ ส่วนหลัก กล่าวคือ

๔.๑ ผลการจัดทำเวทีวิชาการกลุ่มย่อยเพื่อแสวงหาระดับความเหมาะสมของการปรากฏตัวของนุหรีในภาพยนตร์ (Focus Group) และ เวทีวิชาการ (Academic Forum) เพื่อนำเสนอ ระดมแนวคิดในเชิงวิชาการ จำนวน ๑ ครั้ง รวมทั้ง การจัดทำร่างคู่มือในการนำเสนอภาพนุหรีในภาพยนตร์ จำนวน ๑ ครั้ง

การจัดเวทีวิชาการกลุ่มย่อย เพื่อศึกษาแนวคิดเชิงลึกจากเครือข่ายในแต่ละกลุ่ม โดยกำหนดเป็น ๔ กลุ่ม ๑๐ ครั้ง กล่าวคือ (๑) กลุ่มเด็ก เยาวชน จำนวน ๒ ครั้ง (๒) กลุ่มเครือข่ายครอบครัวและภาคองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน ๒ ครั้ง (๓) กลุ่มเครือข่ายภาควิชาชีพและภาคเอกชน จำนวน ๔ ครั้ง (๔) เครือข่ายภาควิชาการ จำนวน ๒ ครั้ง

ในการจัดเวทีวิชาการกลุ่มย่อย มีการตั้งคำถามหลักในการถามเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดในแนวคิดกับกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีวิชาการใน ๔ คำถามหลัก กล่าวคือ

- (๑) ทักษะคิดต่อเรื่องบุหรีในสังคมกับการปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ควรมีการดำเนินการหรือไม่อย่างไร ?
- (๒) สามารถปรากฏตัวภาพบุหรีในภาพยนตร์ตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ (น ๑๓ +) ได้หรือไม่ โดยมีเงื่อนไขอย่างไร ?
- (๓) สามารถปรากฏตัวภาพบุหรีในภาพยนตร์ตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ (น ๑๕ +) ได้หรือไม่ โดยมีเงื่อนไขอย่างไร ?
- (๔) สามารถปรากฏตัวภาพบุหรีในภาพยนตร์ตามระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ (น ๑๘ +) ได้หรือไม่ โดยมีเงื่อนไขอย่างไร ?

จากการจัดทำเวทีวิชาการกลุ่มย่อยในทั้ง ๑๐ กลุ่ม พบข้อสรุปสำคัญใน ๔ ประเด็น กล่าวคือ **ประเด็นที่ ๑** แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับความจำเป็นในการจัดทำเกณฑ์ในการปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ ว่ามีความจำเป็นหรือไม่ ?

กลุ่มตัวอย่างทั้ง ๑๐ กลุ่มเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า สื่อภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรีของเด็ก เยาวชน ซึ่งการกำหนดเกณฑ์การปรากฏตัวภาพบุหรีในภาพยนตร์ให้เหมาะสมตามช่วงอายุวัยอันสอดคล้องกับการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ (Rating) จึงเป็นเรื่องที่ถือว่าสำคัญมาก การปรากฏตัวภาพบุหรีในภาพยนตร์นั้น ในบางสถานการณ์ไม่ได้มีความจำเป็นต้องเสนอภาพบุหรี และหากไม่มีการปรากฏตัวภาพบุหรีในฉากนั้นๆ ก็ไม่ได้ทำให้ภาพยนตร์ดังกล่าวไม่สามารถสื่อสารเนื้อหาโดยรวมกับผู้ชมได้ ดังนั้นควรมีการพิจารณาต่อความจำเป็นในการนำเสนอภาพบุหรี ควรมีเหตุผลรองรับในการนำเสนอภาพดังกล่าว และหากมีการนำเสนอควรมีลักษณะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ไม่ควรเป็นการนำเสนอที่เป็นการปลุกฝังค่านิยมด้านต่าง ๆ

ประเด็นที่ ๒ การปรากฏตัวของบุหรีในภาพยนตร์ควรอยู่ในภาพยนตร์ในกลุ่มระดับความเหมาะสมเท่าใด ?

ในประเด็นนี้ มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องของช่วงอายุในกลุ่มระดับความเหมาะสมของผู้ชมในกลุ่ม ๑๓+ และ ๑๕ + แต่ในกลุ่มภาพยนตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้ชมทุกวัย หรือ ท นั้น เห็นตรงกันว่า ไม่ควรปรากฏตัวภาพบุหรีไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้ง การปรากฏอย่างชัดเจน ปรากฏลักษณะของควัน หรือ รูปสัญลักษณ์สำหรับ กรณีของภาพยนตร์ในระดับอายุ ๑๓+ และ ๑๕+ กลุ่มเครือข่ายครอบครัว เครือข่ายเยาวชน และ

เครือข่ายนักวิชาการจากหลักสูตรยาเสพติดเห็นพ้องตรงกันว่า ไม่ควรปรากฏ ในขณะที่ กลุ่มเครือข่ายผู้ผลิต เครือข่ายผู้ประกอบการเห็นพ้องกันว่า ควรปรากฏได้ภายใต้เงื่อนไขบางประการ

โดยเงื่อนไขในการพิจารณา ประกอบด้วย ๔ ส่วน กล่าวคือ (๑) บริบทของเรื่อง ว่าการปรากฏตัวของบุหรี่ยุคใหม่จำเป็นต่อการพัฒนาตัวบทภาพยนตร์ของตัวแสดงหรือไม่ และสามารถหลีกเลี่ยงการทำให้ปรากฏได้หรือไม่ โดยพิจารณาจาก เจตนาของการนำเสนอ และ ความสมจริงของเรื่อง (๒) ผู้ที่ทำให้ปรากฏ บุหรี่ เป็นตัวละครหลักของภาพยนตร์หรือไม่ (๓) จำนวน ความถี่ ระยะเวลาในการนำเสนอของภาพบุหรี่ยุคใหม่ เป็นประเด็นหลักของเรื่องหรือไม่ และ (๔) การทำให้เห็นโทษ หรือ พิษภัยของบุหรี่ ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการนำเสนอ

ทั้งนี้ ในการสังเคราะห์ ชุดความรู้ดังกล่าว ได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า ในกลุ่มภาพยนตร์ระดับ ๑๓+ นั้น สามารถปรากฏตัวภาพบุหรี่ยุคใหม่ได้ แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขหลักในส่วนของ ต้องไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ พบในความถี่ และ ระยะเวลา น้อยมาก โดยต้องไม่เป็นบริบทหลักของเรื่อง ที่สำคัญต้องนำเสนอให้เห็นโทษของการสูบบุหรี่

ในขณะที่ กลุ่มภาพยนตร์ระดับ ๑๕+ สามารถปรากฏตัวภาพบุหรี่ยุคใหม่ได้เช่นกัน แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เข้มงวดน้อยกว่า กล่าวคือ โดยหลักการปรากฏภาพของบุหรี่ยุคใหม่ ต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ พบในความถี่ และ ระยะเวลา น้อย โดยต้องไม่เป็นบริบทหลักของเรื่อง โดยอาจไม่ได้นำเสนอพิษภัยของบุหรี่ยุคใหม่ได้ แต่การนำเสนอต้องไม่เป็นการชักจูงให้เห็นว่าการใช้บุหรี่ยุคใหม่เป็นเรื่องปกติ ค่านิยมที่ถูกต้อง

๔.๒ แนวคิดพื้นฐานและการจัดการในต่างประเทศในประเด็นด้านการปรากฏตัวของบุหรี่ยุคใหม่ในภาพยนตร์ตามระดับความเหมาะสมที่ปรากฏอยู่

ในปี ๒๕๕๐ หน่วยงานสาธารณสุขของมหานครนิวยอร์กกำลังนำเสนอโครงการใหม่เพื่อสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยขอความร่วมมือจากบริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์มีปรากฏภาพการสูบบุหรี่ ควรจะติดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ให้ภาพยนตร์เรื่องนั้นเป็นระดับ R ซึ่งหมายความว่า ผู้ชมวัยเด็กที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปีจำเป็นต้องมีผู้ใหญ่คอยอยู่ด้วย แม้ว่าภาพยนตร์เรื่องนั้นจะไม่มีฉากความรุนแรง ฉากโป๊เปลือย หรือใช้ภาษาหยาบโลนก็ตาม จุดประสงค์ก็เพื่อปกป้องเด็กๆ จากอิทธิพลของสื่อภาพยนตร์ ที่สามารถชักจูงใจให้อยากลอง อยากรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ได้

ในขณะที่ ในขณะที่ข้อเสนอเรื่องการปรากฏตัวของบุหรี่ยุคใหม่ในภาพยนตร์ขององค์การอนามัยโลก ได้นำเสนอถึงแนวคิดดังกล่าวว่า การปรากฏตัวของบุหรี่ยุคใหม่ในภาพยนตร์นั้นควรปรากฏในภาพยนตร์ในกลุ่ม

ระดับความเหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ หรือ Adult Rate กล่าวคือ ในกลุ่มระดับความเหมาะสมในกลุ่ม R ขึ้นไป ในขณะที่กลุ่มเด็กและเยาวชน หรือ Youth Rate กล่าวคือ ในกลุ่มแนะนำ หรือ (PG) PG13+ นั้น ไม่ควรปรากฏภาพหรือมีการนำเสนอการใช้บุหรี่ในภาพยนตร์

๔.๓ ข้อเสนอเรื่องการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับการปรากฏตัวของบุหรี่ในสังคมไทย : ข้อเสนอต่อสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติในการจัดทำกฎกระทรวงและคู่มือการจัดระดับความเหมาะสม ของภาพยนตร์

หลังจากที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ ภายใต้ กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยทีมผู้ศึกษาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการจัดทำคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ของสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาถึงชุดความรู้ในด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน ประกอบกับ หลักการพื้นฐานด้านการผลิตภาพยนตร์ และ ความจำเป็นทางสังคมในการเรียนรู้เรื่องบุหรี่อย่างถูกต้องเหมาะสมในกลุ่มเด็ก เยาวชน ทำให้ในการประชุมของคณะกรรมการจัดทำคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีการใช้เกณฑ์ด้านบุหรี่ (เป็นประเด็นย่อยในประเด็นหลักด้านสารเสพติด) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ ดังนี้

ระดับอายุ/เกณฑ์	ความรุนแรง	เพศ	ความมั่นคง	สารเสพติด	ศาสนา	ภาษา
ทุกวัย	๑	๑	๑	๐	๑	๑
๑๓+	๑	๑	๒	๑	๒	๑
๑๕+	๒	๑	๒	๑	๒	๒
๑๘+	๓	๒	๒	๒	๒	๓
๒๐+	๓	๓	๓	๓	๓	๓

ในประเด็นบุหรี ถือเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาในประเด็นเรื่อง “สารเสพติด” โดยพิจารณาจากลักษณะของการปรากฏตัวใน ๓ ลักษณะ กล่าวคือ (๑) การใช้บุหรี หรือ สารชนิดต่างๆที่เป็นลักษณะเดียวกับบุหรี เช่น ซิการ์ ยาเส้น ไปป์ บารากู่ เป็นต้น (๒) การทำให้เห็น หรือ เข้าใจ หรือเป็นไปในทำนองเดียวกันกับการใช้บุหรี เช่น การถือบุหรีที่ยังไม่ได้จุด การมวนบุหรี การให้เห็นควันบุหรี เป็นต้น และ (๓) การแสดงให้เห็นสัญลักษณ์หรือภาพตัวแทนของการใช้บุหรี เช่น ตราสัญลักษณ์ที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ การแสดงให้เห็นซองบุหรี เป็นต้น

ในแง่ของระดับความรุนแรงของภาพจะมีด้วยกัน ๔ ระดับ กล่าวคือ ไม่มี (๑) ระดับน้อย (๑) ระดับกลาง (๒) และระดับมาก (๓) โดยพิจารณาจาก ๕ ประเด็นประกอบกัน กล่าวคือ (๑) บริบทของเรื่อง (๒) ความถี่ (๓) ระยะเวลา (๔) เป้าหมายของภาพบุหรี(ผลและโทษ) (๕) ตัวแสดงที่ทำให้ปรากฏ

นั้นหมายความว่า โดยรายละเอียดของการปรากฏตัวของภาพบุหรีนั้น

- ในกลุ่มภาพยนตร์ในระดับ ทุกวัย หรือ ท จะไม่สามารถปรากฏภาพของบุหรีได้เลย
- ในขณะที่ในกลุ่ม ๑๓+ นั้น จะสามารถปรากฏภาพบุหรีได้ในระดับน้อย โดยจะต้องพิจารณาเงื่อนไข ๔ ส่วนประกอบกัน กล่าวคือ
 - การนำเสนอภาพบุหรีนั้น โดยบริบทของเรื่องที่ไม่สามารถเลี่ยงได้
 - ปรากฏได้ในจำนวนความถี่น้อยมาก และ ไม่เป็นเนื้อหาหลักของเรื่อง
 - การปรากฏนั้นต้องนำเสนอให้เห็นผลหรือโทษจากการสูบบุหรีที่ชัดเจน
 - ต้องไม่เป็นการชี้นำ ชักจูง หรือสร้างค่านิยม ทศนคติเชิงบวกในการใช้บุหรี
- สำหรับในกลุ่ม ๑๕+ นั้น จะสามารถปรากฏได้ในระดับปานกลาง โดยจะต้องพิจารณาเงื่อนไข ๔ ส่วนประกอบกัน กล่าวคือ
 - จากบริบทของเรื่องที่ไม่สามารถเลี่ยงได้ และ ไม่เป็นเนื้อหาหลักของเรื่อง
 - การปรากฏนั้นควรนำเสนอให้เห็นผลหรือโทษจากการสูบบุหรีที่ชัดเจน
 - ผู้ที่ทำให้ปรากฏอาจเป็นตัวเอกของเรื่อง
 - ต้องไม่เป็นการชี้นำ ชักจูง หรือสร้างค่านิยม ทศนคติเชิงบวกในการใช้บุหรี
- ในกลุ่ม ๑๘+ และ ๒๐+ นั้น สามารถปรากฏได้ในระดับมาก แต่ต้องไม่เป็นการชี้นำ ชักจูง หรือสร้างค่านิยม ทศนคติเชิงบวกในการใช้บุหรี

๔.๔ ข้อเสนอเชิง “กลไก” ในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับการปรากฏตัวของนุหรีในสังคมไทย : ข้อเสนอต่อสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติในการจัดทำกฎกระทรวงและคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

ในการประชุมเพื่อพิจารณาจัดทำคู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ ได้มีกาหยิบยกประเด็นของการทดลองใช้คู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ โดย (๑) เครือข่ายภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ และรวมถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นหลักอันเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ทั้ง ๖ ประเด็น กล่าวคือ เรื่องความรุนแรง เพศ ภาษา ความมั่นคง ศาสนา และ สารเสพติด และ (๒) เครือข่ายภาคประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม บทบาท ในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ ทั้ง ๒ เครือข่าย นำมาซึ่งกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาเกณฑ์ในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ และคู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

บทที่ ๕

การขับเคลื่อนงานวิชาการสู่การปฏิบัติการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ในประเด็นเรื่องการ ปรากฏตัวของนุหรีในภาพยนตร์

โดยที่โครงการวิจัยชิ้นนี้เป็นการทำงานใน ๓ ลักษณะกล่าวคือ (๑) การแสวงหาคำความรู้ ถึงผลกระทบในด้านโอกาสในการเริ่มต้นสู่นุหรีของเด็ก เยาวชน จากการบริโภคสื่อภาพยนตร์ว่าเป็นอย่างไร และ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องนุหรี (๒) การพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่การจัดทำคู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ อีกทั้ง การพัฒนาเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ และ ภาคประชาสังคมในการติดตามเรื่องการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ในประเด็นเรื่องการปรากฏตัวของนุหรี และ (๓) การขับเคลื่อนองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ทั้งในเรื่องของการปฏิรูปกฎหมาย หรือ นโยบาย การสื่อสารความรู้ไปยังสังคม รวมไปถึง การจัดทำโครงสร้างเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการทำงานติดตามเรื่องการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์กับการปรากฏตัวของนุหรี

ในบทที่ ๑-๔ ได้นำเสนอถึงผลการศึกษาและวิจัยอันเป็นแนวคิดพื้นฐานและทฤษฎีพื้นฐานอันนำไปสู่การพัฒนาชุดความรู้ และการขับเคลื่อนองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

๕.๑ การพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบของการจัดทำคู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ใน ประเด็นเรื่องการปรากฏตัวของนุหรี

คณะผู้ศึกษาได้ถูกแต่งตั้งให้เป็นคณะอนุกรรมการพัฒนาคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ คณะอนุกรรมการชุดนี้มีการประชุมอย่างต่อเนื่องจำนวน ๘ ครั้ง ในการยกร่างคู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ โดยคณะอนุกรรมการมีองค์ประกอบจากทั้งภาครัฐ ภาควิชาชีพ (เช่น ผู้กำกับภาพยนตร์ สมาคมสมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ) ภาคเอกชน (เช่น สถานีโทรทัศน์ โรงภาพยนตร์) ภาควิชาการ ในการยกร่างคู่มือฯ เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

ในการจัดทำคู่มือดังกล่าว มีการพิจารณารายละเอียดอันเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาสำหรับภาพยนตร์แต่ละประเภท กล่าวคือ ความรุนแรง เพศ ภาษา ความมั่นคง ศาสนา และ สารเสพติด โดยเฉพาะประเด็นเรื่องสารเสพติด ปรากฏในคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ดังนี้

(๑) **ทั่วไป (ท)** สารเสพติด ระดับ ๐ ไม่มีการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาทุกประเภท

(๒) **น ๑๓+** สารเสพติด ระดับ ๑ สามารถปรากฏการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาได้ในระดับน้อย กล่าวคือ

- อาจมีเนื้อหาสาระเป็นไปตามบริบทของเรื่อง โดยไม่เป็นองค์ประกอบที่พบบ่อยในการนำเสนอ
- อาจมีการกระทำผิดกฎหมาย รวมทั้งการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาทุกประเภท โดย
 - ๑) ไม่นำเสนอในลักษณะชี้นำชักจูง
 - ๒) ไม่แสดงกระบวนการของการกระทำที่ชัดเจน
 - ๓) แสดงให้เห็นถึงผล หรือโทษที่ได้รับจากการกระทำนั้น

(๓) **น ๑๕+** สารเสพติด ระดับ ๑ สามารถปรากฏการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาได้ในระดับน้อย กล่าวคือ

- อาจมีเนื้อหาสาระเป็นไปตามบริบทของเรื่อง โดยไม่เป็นองค์ประกอบที่พบบ่อยในการนำเสนอ
- อาจมีการกระทำผิดกฎหมาย รวมทั้งการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาทุกประเภท โดย
 - (๑) ไม่นำเสนอในลักษณะชี้นำชักจูง
 - (๒) ไม่แสดงกระบวนการของการกระทำที่ชัดเจน (๓) แสดงให้เห็นถึงผล หรือโทษที่ได้รับจากการกระทำนั้น

(๔) น ๑๕+ สารเสพติด ระดับ ๒ สามารถปรากฏการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาได้ในระดับกลาง กล่าวคือ

- อาจมีเนื้อหาสาระเป็นไปตามบริบทของเรื่อง
- อาจมีการกระทำผิดกฎหมาย รวมทั้งการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาทุกประเภท โดย
 - (๑) ไม่นำเสนอในลักษณะชี้หน้าชกจู๋
 - (๒) สามารถแสดงกระบวนการของการกระทำที่ชัดเจน
 - (๓) แสดงให้เห็นถึงผล หรือโทษที่ได้รับจากการกระทำนั้น
- กลุ่ม ๒๐+ สารเสพติด ระดับ ๓ สามารถปรากฏการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาได้ในระดับมาก กล่าวคือ อาจมีการกระทำอันผิดกฎหมาย รวมทั้งการใช้หรือการแสดงให้เห็นสารเสพติดของมีนเมาทุกประเภท แต่ทั้งนี้ไม่ขัดต่อกฎหมายอื่น
- เช่น พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ ในประเด็นเรื่อง การโฆษณาเพื่อการค้า เป็นต้น

๕.๒ การพัฒนาเครือข่ายภาคประชาสังคม และ ภาคประชาชนในการติดตามการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ในประเด็นเรื่องบุหรี่

จากกรณีศึกษาเรื่อง อวตาร ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์โลกที่ต้องการแร่ธาตุใต้ดินที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชาวนาวิ เพื่อทำการไปขุดแร่ดังกล่าว จึงมีการพัฒนาชาวนาวิจำลองขึ้น และให้มนุษย์สามารถเชื่อมต่อกับร่างจำลองนั้นได้ ในเรื่องนี้เอง ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตภาพยนตร์ ได้จัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นกลุ่มภาพยนตร์ที่ต้องได้รับคำแนะนำ โดยเฉพาะผู้มีอายุน้อยกว่า ๑๓ ปี เพราะมีประเด็นเรื่องความรุนแรง และ การใช้สารเสพติดของตัวละครเอก ซึ่งก็คือ ดร.เกรซ นักวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีฉากการปรากฏตัวของบุหรี่จำนวน ๔ ครั้ง

ในภาพยนตร์เรื่องนี้เอง ทางสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ โดย คณะกรรมการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ ได้กำหนดให้เป็นภาพยนตร์ในระดับผู้ชมทุกวัย หรือ ท

ทาง เครือข่ายครอบครัวอาสาเผื่อระวังสื่อ และ กรมควบคุมโรคไม่ติดต่อ รวมทั้ง มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อ การไม่สูบบุหรี่ ในฐานะเครือข่ายภาคประชาสังคม ได้แจ้งเรื่องอันเป็นประเด็นดังกล่าวมายังคณะผู้ศึกษา เพื่อหารือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งหากพิจารณาจากเกณฑ์ในการพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ จะพบว่า การพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์เรื่องนี้ ไม่ได้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของ ประเภทภาพยนตร์ โดยมีระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็น กล่าวคือ เป็น ภาพยนตร์ในกลุ่ม ท แต่ในความเป็นจริงแล้ว ควรจะเป็น กลุ่ม น

โดย ข้อ ๒ ของกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้กำหนดให้ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) เนื้อหาที่ให้ความรู้หรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของ ประชาชนหรือให้ความบันเทิงเป็นการทั่วไป

(๒) ไม่มีลักษณะของภาพยนตร์ตามข้อ ๓ ข้อ ๔ และข้อ ๕

ซึ่งหากไปพิจารณาที่ข้อ ๓ ข้อ ๔ ข้อ ๕ ในประเด็นเรื่องสารเสพติดแล้ว จะพบว่า

- ข้อ ๓ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้ (๔) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด
- ข้อ ๔ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้ (๔) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด
- ข้อ ๕ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้ (๓) เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติดซึ่งอาจชักจูงใจให้ผู้ชมเกิด พฤติกรรมเลียนแบบ

เท่ากับว่า หากพิจารณาจาก ข้อ ๒ ภาพยนตร์เรื่องนี้ ต้องไม่ใช่ภาพยนตร์ในระดับ ท แต่จะอยู่ใน กลุ่ม ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป ซึ่งสามารถนำเสนอการใช้สารเสพติดได้ใน ระดับน้อย แต่ต้องไม่เป็นการแสดงวิธีการใช้สารเสพติด

โดยทางสำนักควบคุมโรคไม่ติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข และ เครือข่ายครอบครัวอาสาเผื่อระวังสื่อ ได้ประสานงานมายังคณะผู้ศึกษา เพื่อ ประสานไปยัง คณะกรรมการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ เพื่อให้มีการทบทวนระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์เรื่องนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับ กฎกระทรวงกำหนด ลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. ๒๕๕๒

ทางคณะผู้ศึกษาจึงได้ประสานงานกับทางสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อหารือร่วมกันระหว่างกรมควบคุมโรคไม่ติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข และ เครือข่ายครอบครัวอาสาเฝ้าระวังสื่อ เพื่อแลกเปลี่ยนในประเด็นด้านการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ และ พัฒนาโครงสร้างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

การหารือร่วมกัน โดยมี คุณสมชาย เสียงหลาย เลขาธิการสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นประธานในการประชุม ได้มีการจัดทำข้อเสนอแนะ ดังนี้ เกี่ยวกับ การพัฒนาระบบกลไกของการมีส่วนร่วมในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์

แนวคิดพื้นฐานในการทำงาน เพื่อทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์ในฐานะเครื่องมือสำหรับพ่อแม่ในการเลือกรับสื่อให้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดระดับความเหมาะสมร่วมกับภาคนโยบาย ภาคเอกชนและภาควิชาชีพ

ข้อเสนอเชิงเนื้อหา เสนอให้มีการจัดทำโครงสร้างทดลองในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์โดยคณะกรรมการภาคประชาชน โดยใช้คู่มือการจัดระดับความเหมาะสมที่มีอยู่ในการทดลองการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์เปรียบเทียบกับระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์ที่ถูกกำหนดโดยผู้ผลิต (Pre Rating – Post Rating) และให้มีการจัดทำเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงการสื่อสารความรู้ในเรื่องการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์ให้กับประชาชน เพื่อสร้างความตระหนักและกระบวนการเรียนรู้ในการเลือกรับสื่อ

ข้อเสนอแนะเชิงวิธีการ เสนอให้สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ดำเนินการใน ๔ ลักษณะ

ลักษณะที่ ๑ จัดเวทีสาธารณะร่วมกับ เครือข่ายครอบครัวอาสาเฝ้าระวังสื่อ มูลนิธิธรรมรักษ์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ กระทรวงสาธารณสุข สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวเพื่อรับฟังแนวคิดในการพัฒนาโครงสร้างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ที่มีประสิทธิภาพ โดยยกตัวอย่างกรณีศึกษาจากภาพยนตร์เรื่องอวตาร

ลักษณะที่ ๒ จัดทำโครงการทดลองใช้คู่มือการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์และเกมคอมพิวเตอร์โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการจัดระดับความเหมาะสมที่ถูกกำหนดโดยผู้ผลิต เปรียบเทียบกับ การจัดระดับความเหมาะสมโดยภาคประชาชน และ จัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

ลักษณะที่ ๓ สื่อสารความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์และ เกมคอมพิวเตอร์ให้กับสังคมในทุกภาคส่วน โดยร่วมมือกับ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย สภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร เครือข่ายโรงภาพยนตร์ ในการจัดคู่มือการจัดระดับความเหมาะสมภาคประชาชน และ สื่อสารความรู้ผ่าน โครงสร้างที่มีอยู่

ลักษณะที่ ๔หารือร่วมกับเครือข่ายขับเคลื่อนสภาคุ้มครองผู้บริโภคสื่อ เพื่อจัดทำโครงสร้าง เครือข่ายภาคประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ในการจัดระดับความ เหมาะสมของภาพยนตร์

ผลจากหารือทำให้เกิดการทำงานร่วมกันใน ๒ ลักษณะ กล่าวคือ **ลักษณะที่ ๑** การจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อทดลองการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ โดยจัดตั้งคณะทำงานชุดทดลองโดยมีองค์ประกอบ จากเครือข่ายภาคประชาสังคม ตามประเด็นหลักทั้ง ๖ ประเด็น หมายความว่า มีการดำเนินการจัดตั้ง คณะทำงานเพื่อทดลองจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์โดยมีกลุ่มเครือข่ายผู้ที่ทำงานด้านสารเสพติด บุหรี่ แอลกอฮอล์ และ สารเสพติดอื่น เป็นคณะทำงานเชิงลึกเพื่อให้ความเห็นในประเด็นเรื่องสารเสพติด **ลักษณะที่ ๒** การหาแนวทางในการทำงานเพื่อสื่อสารความรู้ให้กับผู้บริโภคภาพยนตร์ในประเทศไทย เพื่อ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์

การดำเนินการดังกล่าวนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะร่วมกันระหว่างคณะผู้ศึกษาและ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นถึง การเติบโตของเครือข่ายภาคประชาสังคมที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ และ สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- (๑) วรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชนกับสื่อ
- Villani, S. (2001). Impact of media on children and adolescents: A 10-year review of the research. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(4): 392-401.
 - ศ.นพ.ประกิต วาทีสาธกกิจ .ข้อมูลสำคัญเรื่องบุหรี่ปั้วกับเยาวชน , มูลนิธิธรรมาภรณ์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ , ๒๕๕๑
 - นพ.ประสงค์ พุกขานานนท์ . บุหรี่ปั้ววัยรุ่น . นิตยสาร ใกล้เคียง . ปีที่ ๒๖ ฉบับวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๕ – มกราคม ๒๕๔๖
 - พญ.พรรณพิมล หล่อตระกูล. รายงานวิจัยและพัฒนาระบบการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อ , สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ม.มหิดลกระทรวงวัฒนธรรม , ๒๕๕๑ , ๑๒๓ หน้า
 - พิรฤดา พจนพิสูทธิ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์ กับการตัดสินใจชมภาพยนตร์ของวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539. 128 หน้า. (วพ 82145)
 - ไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกชมภาพยนตร์ของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531. (11), 149 หน้า. (วพ 045318)
- (๒) วรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ และ บุหรี่ในภาพยนตร์
- Sargent J, Stoolmiller, J et al. Exposure to smoking depiction in movies: its association with established adolescent smoking. *Arch Pediatr Adolesc Med* 2007;161:849-856
 - American Public Health Association Policy Statement 8920, Alcohol and Tobacco Industry Product Placement in Feature Films, 1989
 - Worth K, Tanski S, Sargent J. Report 16: Trends in Top Box Office Movie Tobacco Use, 1996-2004, A First Look. Washington DC: American Legacy Foundation. July 2006.
 - Thompson K, Yokota F. Violence, sex, and profanity in films: correlation of movie ratings with content. *Medscape General Med* 2004; 6(3): 3, posted 7/12/2004 <http://www.medscape.com/viewarticle/480900> .

- Sargent JD, Tanski SE, and Gibson G. Exposure to movie smoking among US adolescents aged 10-14 years: a population estimate. *Pediatrics*. 2007; 119(5):e1167-e1176.
- Pechmann C and Shih CF. Smoking scenes in movies and antismoking advertisements before movies: effects on youth. *Journal of Marketing*. 1999;63:1-13.
- Primack BA, Gold MA, Land SR, Fine MJ. Association of cigarette smoking and media literacy about smoking among adolescents. *Journal of Adolescent Health*. 2006;39(4):465-472.
- Smoking in Movies. <http://www.proxyinformation.com/smokingissue.html>. 12/30/2005
- Sargent J, Beach M, Dalton M, Ernstoff L, Gibson J, Tickle J, Heatherton T. Effect of parental R-rated movie restriction on adolescent smoking initiation: a prospective study. *Pediatrics* 2004;114:149-156.
- 10. Sargent JD, Beach ML et.al. Exposure to movie smoking: its relation to smoking initiation among US adolescents. *Pediatrics*. 2005 :116(5):1183-91.
- Sargent JD. Smoking in film and impact on adolescent smoking: with special reference to European adolescents. *Minerva Pediatrica*. 2006 58:27-45.
- 12. Dalton M, Sargent J, Beach M, Titus-Ernstoff L, Gibson J, Ahrens M, Tickle J, Heatherton T, Effect of viewing smoking in movies on adolescent smoking initiation:a cohort study. *Lancet online* 2003: 1 <http://image.thelancet.com/extras/03art1353web.pdf>.
- Polansky J, Glantz S. First-run smoking presentations in US movies 1999-2003 in Tobacco Control Policy Making: United States. University of California at San Francisco 2004. <http://repositories.cdlib.org/ctcre/tcpmus/Movies> 2004
- Distefan JM, Pierce JB, Gilpin EA. Do favorite movie stars influence adolescent smoking initiation? *American Journal of Public Health* 1004 94:1239-1244.
- Hanewinkel R and Sargent JD. Exposure to smoking in internationally distributed American movies and youth smoking a German: a cross-cultural cohort study. *Pediatrics*. 2008 121;e108-e117
- Cigarette use among high school students---United States, 1991-2005. *MMWR*. 2006(July 7):55(26):724-726.

- Sargent JD, Beach ML, et al. "Exposure to Movie Smoking: Its Relation to Smoking Initiation among U.S. Adolescents." *Pediatrics* 2005; 116: 1183-1191.
- Sargent JD, Stoolmiller M, Worth KA, Cin SD, Wills TA, Gibbons FX, Gerrard M, Tanski S. "Exposure to Smoking Depictions in Movies: Its Association With Established Adolescent Smoking". *Arch Pediatr Adolesc Med.* 2007;161:849-856.
- Cornelia Pechmann and Chuan-Fong Shih (1999). "Smoking Scenes in Movies and Antismoking Advertisements Before Movies: Effects on Youth," *Journal of Marketing*, 63 (July), pages 1-13.
- ขนิษฐา จิตต์ประกอบ. บทบาทของรัฐในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541. 163 หน้า. (วพ 104111)
- เสาวลักษณ์ อัสวเทววิช .พฤติกรรมการสูบบุหรี่ในภาพยนตร์ไทยปี . มุณิธีรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ๒๕๔๕
- จรัส ทองเกษม. บทบาทของรัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย พ.ศ.2530-2537. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539. 97 หน้า. (วพ 88034)
- จรส กายโรจน์. พฤติกรรมชมภาพยนตร์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543. 157 หน้า. (วพ 122002)
- พนิดา สมภพกุลเวช. บทบาทของภาพยนตร์ตัวอย่างในการนำเสนอเพื่อโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544. 214 หน้า. (วพ 122387)
- พนิดา หันสวาสดี. ผู้หญิงในภาพยนตร์ ; กระบวนการผลิตซ้ำภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544. 114 หน้า. (วพ 131275)
- มงคล ปิยะทัสสร. โครงสร้างธุรกิจภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย (พ.ศ.2537-2541). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541. 154 หน้า. (วพ 104839)
- เพ็ญสิริ เสวตวิหารี. อิทธิพลของแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทย ของผู้กำกับรุ่นใหม่ ระหว่างปี พ.ศ.2538-2540. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541. 143 หน้า. (วพ 104273)
- อนุสรณ์ ศรีแก้ว. ปัญหาสังคมในภาพยนตร์ของ ม.จ.ชาติรีเฉลิม ยุคล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. 209 หน้า. (วพ 53694)

- อิทธิพล ปรีดีประสงค์, เอกสารจัดการความรู้ สถานการณ์ด้านระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์ในสังคมไทย, กระทรวงวัฒนธรรม โดย สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ม.มหิดล กรุงเทพฯ ๒๕๕๐
- (๓) วรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์
 - กฤษดา เกิดดี. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ไทย : สำนานจิตต์บางสพาน กับสุทธาकर สันติธวัช. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. 176 หน้า. (วพ 53280)
 - ดารุเรศ กาศโอสถ. บทบาทและหน้าที่ ของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ : ศึกษาเฉพาะคณะกรรมการ ตรวจสอบพิจารณาภาพยนตร์ ทางวิทยุโทรทัศน์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535. ๑๗๕ หน้า. (วพ 56511)
 - ภิรมย์พร ไชยทิพย์. การวิเคราะห์กระบวนการพิจารณาตรวจสอบภาพยนตร์วีดีโอ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536. ๑๐๗ หน้า. (วพ 63926)
 - อิทธิพล ปรีดีประสงค์ ทิพย์ลักษณ์ โกมลวนิช. รายงานวิจัยและพัฒนาระบบการจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ม.มหิดล ในนามกระทรวงวัฒนธรรม ,๒๕๕๑ , ๑๒๓ หน้า
 - อิทธิพล ปรีดีประสงค์ . (ร่าง) คู่มือในการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อภาพยนตร์ . สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ม.มหิดลกระทรวงวัฒนธรรม ,๒๕๕๑ , ๑๒๓ หน้า